

Europa în lume

Decizii politice pentru siguranță
și prosperitate

Tom Burke și Nick Mabey

E3G

© Decembrie 2006
Third Generation Environmentalism Ltd (E3G)

www.europeintheworld.eu

Publicat de
Third Generation Environmentalism Ltd (E3G)
Muzeul de Știință
Exhibition Road
South Kensington
SW7 2DD Londra
Tel: +44 (0)20 7942 4060
Fax: +44 (0)20 7942 4062
www.e3g.org

Prezenta lucrare este protejată cu licența Creative Commons Attribution – NonCommercial - ShareAlike 2.0 License. Pentru a vizualiza o copie a licenței, vizitați site-ul <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/2.0/uk/>

Aveți permisiunea de:

- a copia, distribui, afișa și utiliza lucrarea,
- a realiza lucrări derivate,

în următoarele condiții:

- Lucrarea trebuie atribuită așa cum este specificat de către autor sau de licențiator.
- Nu aveți dreptul să folosiți această lucrare în scop comercial.
- În cazul în care modificați, transformați sau vă inspirați din această lucrare, aveți dreptul să distribuiți noua lucrare doar sub o licență identică cu aceasta.
- În caz de reutilizare sau distribuire, trebuie să specificați termenii licenței prezentei lucrări.
- Se poate renunța la oricare din condiții doar cu acordul deținătorului drepturilor de autor.

Cele de mai sus nu se aplică în cazul utilizării legitime a lucrării și a altor drepturi.

Design: www.thedesignpod.net

Pentru ediția în limba română:

Editor: Centrul Regional de Protecție a Mediului pentru Europa Centrală și de Est (REC), România

Traducător: Mathesitrad S.R.L.

Redactor: Alexandru R. Săvulescu

Tipărit la: OMEGA PRINT
Decembrie 2007

Tipărit pe hârtie reciclată

CUPRINS

Prefață.....	iv
Despre autori.....	vii
Mulțumiri.....	x
1 O nouă viziune pentru Europa în lume	1
2 Provocarea interdependenței.....	6
Globalizarea și puterea.....	8
Valori.....	10
Latura întunecată.....	12
Provocarea.....	13
3 Lecția istorică a Europei.....	17
4 Spre o politică globală comună.....	23
China, siguranța energetică și siguranța climatică.....	27
O proximitate durabilă.....	31
Un nou atlanticism.....	34
5 Creșterea încrederii.....	36
6 Deciziile Europei.....	40
Redefinirea succesului.....	41
Stabilirea unei cooperări intergeneraționale.....	42
Obținerea siguranței energetice și a siguranței climatice.....	44
Investirea în prosperitatea Chinei.....	45
Un buget european pentru viitor.....	46
7 Luarea deciziilor corecte.....	48
Investirea în inovații democratice.....	50
Un buget european democratic.....	52
8 Concluzii.....	54

Prefață

Broșura „Europa în lume” oferă o analiză strategică extrem de actuală. Într-un moment în care Europa se zbate în noul context al unei lumi interdependente, această broșură dă naștere unei dezbateri absolut necesare. Suntem obligați să luăm decizii strategice și trebuie să definim fără întârziere ce rol joacă Uniunea Europeană în fața noilor provocări globale. Mesajul broșurii ne obligă să acordăm mai multă atenție acțiunilor concrete ce pot fi întreprinse imediat.

Broșura „Europa în lume” descrie cu claritate noua lume în care trăim în prezent și scoate în evidență faptul că ne confruntăm atât cu noi provocări cât și cu noi oportunități. În acest nou context, aflat în permanentă schimbare, Uniunea Europeană trebuie să joace un rol proactiv în stabilirea și implementarea deciziilor politice necesare pentru a asigura prosperitate și siguranță cetățenilor europeni.

Provocările înrudite ridicate de siguranța energetică și siguranța climatică aduc acest mesaj în centrul atenției unei varietăți tot mai mari de formatori de politici din Europa. UE și lumea întreaga au nevoie de fluxuri energetice fiabile, necostisitoare și durabile, ce constituie un element cheie pentru dezvoltarea economică și atingerea obiectivelor stabilite la Lisabona. Există în mod cert o legătură între siguranța energetică, durabilitatea mediului și competitivitate.

Capacitatea Europei de a gestiona contradicțiile ce pot apărea între siguranța climatică și cea energetică va fi extrem de importantă nu doar pentru Europa, ci și pentru țările din afara ei. Europa va stabili cadrul în care vor planifica viitorul țările producătoare și țările consumatoare.

Dacă aruncăm o privire asupra scenariilor legate de utilizarea energiei și de emisiile de gaze cu efect de seră, descrise de International Energy Agency (Agenția Internațională a Energiei) în World Economic Outlook 2006 (Economia Mondială 2006), aflăm că la nivel mondial consumul de energie, în special cea

produsă din combustibili fosili, va crește cu aproximativ 55% în următorii 25 de ani, în timp ce emisiile de CO₂ produse de consumul mondial de energie vor crește cu aproape 50%-60% până în 2030.

Potrivit acestui scenariu, între 2004 și 2030, peste trei sferturi din creșterea mondială a emisiilor de CO₂ se vor datora țărilor aflate în curs de dezvoltare. Doar China este responsabilă de aproximativ 39% din creșterea nivelului global de emisii și se estimează că va lua locul Statelor Unite ale Americii ca cel mai mare emitent până în anul 2010.

Așa cum subliniază, în mod corect, broșura ‘Europa în lume’, Europa a reușit să coordoneze la nivel mondial formularea unui răspuns coerent la problema ridicată de aceste provocări interdependente, dar nu a reușit să coreleze amploarea problemei cu stringența acesteia.

Reacția Europei

Toate statele membre ale Uniunii Europene se află într-o situație dificilă. Acestea sunt conștiente că trebuie să ia măsuri pentru a combate amenințările crescânde la adresa siguranței energetice și a celei climatice, dar în multe cazuri aceste măsuri presupun investirea de resurse financiare publice considerabile. Pe lângă faptul că nu se află în concordanță cu politica UE de reducere a deficitului, există și numeroase temeri că acest lucru ar putea dăuna competitivității din cadrul sectoarelor strategice ale economiilor naționale, în special ale celor legate de producerea și consumul de energie la scară largă.

Cu toate acestea, măsurile luate de fiecare stat membru în parte nu sunt susținute de o politică energetică comună, de reguli comune de impozitare a energiei sau de finanțări UE acordate pentru dezvoltarea de tehnologii cu emisii de carbon scăzute. Statele membre sunt deseori prinse între dorința de a acționa și inevitabilele restricții datorate respectării liniilor directoare comune ale UE.

Broșura „Europa în lume” este așadar o lucrare binevenită ce propune tranziția bugetului european de la vechea provocare

ridicată de siguranța alimentară la dezvoltarea și diseminarea energiei ecologice, eficiența resurselor și infrastructuri inteligente. Trebuie explorate și avansate soluțiile ce oferă câștiguri ambelor părți, cum ar fi de exemplu rolul pe care îl poate deține sectorul agricol, și anume cel de furnizor de energie generatoare de emisii de carbon scăzute prin dezvoltarea bioenergiei durabile. Trebuie să colaborăm la nivelul Uniunii Europene în vederea creării condițiilor adecvate pentru susținerea statelor membre în căutarea acestor soluții.

Uniunea Europeană, în calitate de lider de facto al procesului de implementare a Protocolului de la Kyoto, este responsabilă de luarea unei inițiative strategice pentru decarbonizarea economiei mondiale, mergând dincolo de cadrul de referință reprezentat de Protocolul de la Kyoto. Europa trebuie să dezvolte și să disemineze tehnologii inovatoare cu emisii de carbon scăzute împreună cu partenerii săi - Japonia, China, India și Brazilia. Un astfel de leadership este posibil doar dacă se vor crea condițiile politice în Europa necesare pentru a sprijini un astfel de efort.

Realitatea interdependenței mondiale va fi simțită tot mai mult și mai puternic în anii ce urmează pe măsură ce lumea va începe să se confrunte cu impactul constrângerilor sporite în ceea ce privește folosirea resurselor. Europa deține o poziție unică ce îi permite să fie o deschizătoare de drumuri și să asigure trecerea la dezvoltarea durabilă, asumându-și rolul de lider și de moderator al reacției globale. În apropierea celei de-a 50-a aniversări a Tratatului de la Roma, felicit broșura „Europa în lume” pentru că a reușit să plaseze această provocare în centrul discuțiilor legate de viitorul Europei. Toate aceste idei se pot pune în practică doar dacă Europa va reuși să își demonstreze adevărata valoare.

Corrado Clini, Director General, Ministerul Mediului, Teritoriului și Mării, Italia; Președinte Regional Environmental Center (Centrul Regional de Protecție a Mediului) Roma, Noiembrie 2006.

Despre autori

Tom Burke

Tom Burke este directorul fondator al E3G, consultant pe politici de mediu al Rio Tinto și profesor invitat la Imperial and University Colleges din Londra.

Tom este directorul revistei nord-irlandeze Review of Environmental Governance și președinte al comitetului editorial al revistei ENDS. Nu în ultimul rând, deține de asemenea funcția de co-președinte al British-German Environment Forum (Forumul Britanico-German pentru Mediu).

Între 1999 și 2005, Tom a fost membru al Consiliului Englez pentru Natură, ce oferă consultanță pe probleme de biodiversitate Guvernului Britanic. În perioada 1991-1997, a lucrat ca și consilier special în cadrul a trei secretariate de stat pentru mediu, după ce deținuse anterior funcția de director al Alianței Ecologice, între 1982 și 1991.

Are o experiență ca ecologist de 33 de ani, fiind în trecut directorul executiv al Friends of the Earth (Prietenii Pământului) și membru al Comitetului Executiv al European Environment Bureau (Biroul European de Mediu) între 1988 și 1991. În anul 1993, a fost inclus pe lista de onoare „Global 500” a Programului de Mediu al Națiunilor Unite. În 1997, a fost decorat cu ordinul CBE (Commander of the British Empire-n trad) pentru servicii aduse protecției mediului.

Nick Mabey

Nick Mabey este director fondator și director executiv al E3G. Până în decembrie 2005, a deținut funcția de consilier principal în cadrul Departamentului Strategic al primului-ministru britanic responsabil cu o varietate de politici, cum ar fi cele legate de energie, pescuit, state instabile și crimă organizată.

Nick a condus de asemenea Direcția pentru Dezvoltare Durabilă din cadrul Departamentului de Politici de Mediu al Biroului

pentru Afaceri Externe și Commonwealth al Regatului Unit. A coordonat activitatea Biroului cu ocazia Summit-ului de la Johannesburg în cadrul căruia a fost responsabil de stabilirea unui număr de parteneriate internaționale inovatoare, inclusiv REEEP (Parteneriatul pentru Energie Regenerabilă și Eficiență Energetică) și Fundația Travel.

Economist și inginer ca formare, înainte de a lucra pentru guvern, Nick a fost șeful Departamentului Economic și de Dezvoltare al WWF-UK. A început să lucreze pentru organizația WWF după ce a realizat un studiu de cercetare academică la London Business School asupra economiei schimbării climatice, publicat în cartea „Argument in the Greenhouse” (Dispută în seră). A urmat studiul de cercetare din cadrul MIT (Massachusetts Institute of Technology–n. trad) privind planificarea sistemului energetic, după care a lucrat pentru o perioadă în industria energetică pentru PowerGen și GEC Alstom. Nick a studiat ingineria mecanică la Universitatea din Bristol, specializându-se în sisteme energetice, și deține o diplomă de masterat în Tehnologie și Politici eliberată de MIT.

Mulțumiri

Ideile prezentate în această broșură au luat naștere din discuțiile profunde ce au avut loc în ultimii doi ani în Europa ca parte a programului „Europa în lume”, desfășurat de E3G. Autorii doresc să mulțumească tuturor celor ce au luat parte la evenimentele din cadrul programului sau care s-au întâlnit cu noi personal pentru a discuta, a provoca sau promova ideile noastre.

Un rol central în dezvoltarea ideilor prezentate în acest document l-a avut imboldul intelectual al lui John Ashton, cofondator al E3G, care este în prezent detașat la Biroul pentru Afaceri Externe și Commonwealth al Regatului Unit pe funcția de Reprezentant Special pentru Schimbări Climatice.

Trebuie să mulțumim în mod deosebit celor care au contribuit la discuțiile generatoare de idei: Adrian Taylor și Thomas Henschel de la European School of Governance; Laurence Tubiana de la Institut du Développement Durable et Relations Internationales; Marta Szigeti Bonifert și Janos Zlinszky de la Regional Environmental Center for Central and Eastern Europe; Doug Miller de la GlobeScan; dar și Paul Adamson, Martin Porter, Barry Lynham și Caterina Ronchieri de la The Centre.

Desfășurarea activităților din cadrul programului „Europa în lume” a fost posibilă grație sprijinului de neprețuit acordat de Corrado Clini, Director General în cadrul Ministerului Mediului, Teritoriului și Mării din Italia și Președinte al Regional Environmental Center.

Autorii ar dori să le mulțumească lui James Kariuki și Ian Christie pentru că au venit cu idei inițiale ce au stat la baza acestei broșuri. Martin Rands a avut un aport important la rândul său pe parcursul etapei de redactare a broșurii. Autorii ar dori să le mulțumească lui Marin Brutinel, Diana Parusheva și Shane Tomlinson pentru munca de cercetare, depusă cu multă răbdare, și pentru asistența atentă fără de care nu am fi putut

pregăti această broșură.

Nu în ultimul rând, autorii doresc să își exprime cele mai calde mulțumiri și lui Chris Littlecott, coordonatorul proiectului „Europa în lume”. Intuiția sa perspicace, atenția la detalii și munca consistentă au contribuit enorm la orientarea proiectului spre această etapă.

Pe pagina www.europeintheworld.eu, puteți găsi comentarii la această broșură, versiuni traduse, resurse descărcabile și ultimele noutăți legate de activitățile din domeniu.

Pentru mai multe detalii despre E3G, consultați pagina www.e3g.org.

1 O nouă viziune pentru Europa în lume

Trăim într-o epocă de interdependență fără precedent. Suntem legați unii de alții mai mult ca niciodată prin intermediul comerțului, Internetului, televiziunii prin satelit și al telefonului mobil. Este pentru prima dată în istoria omenirii când un număr atât de mare de oameni se află în contact permanent unii cu alții.

Această interdependență ne-a adus multora oportunități la care generația părinților noștri nici măcar nu visa. Avem parte de o sănătate bună și de resurse financiare ce ne permit să explorăm o lume mult mai largă decât cea pe care au cunoscut-o ei vreodată. Avem tot confortul oferit de încălzirea centrală sau de aparatele de aer condiționat. Nicio plajă nu este prea îndepărtată, niciun vârf de munte de neatins pentru noi. Avem o viață plăcută, civilizată și lungă. Dar pentru cei excluși din această lume a oportunităților – atât în Europa cât și în alte părți ale lumii, în număr extrem de mare – contrastul este tot mai amar. Văd aceste oportunități, dar nu le pot atinge.

Această interconexiune, ce creează oportunități, ne accentuează în același timp vulnerabilitățile. Rețelele tot mai complexe ale comerțului și comunicării care ne asigură prosperitate se pot întoarce împotriva noastră. Droguri ilegale și arme sunt transportate în aceleași containere care ne aduc calculatoare performante sau haine de ultimă modă. Abilitățile sofisticate ce creează soft-uri pentru jocurile noastre video pot foarte bine să își schimbe direcția și să proiecteze dispozitive explozive. Aceleași avioane care ne aduc flori în afara sezonului pot să transporte specii invazive de plante sau agenți patogeni invazivi.

Două experiențe majore din secolul trecut au conturat și definit Europa în care trăim astăzi. Prima: cele trei decenii, dintre 1914 și 1945, în care Europa s-a destrămat prin două războaie crunte. A doua: cele patru decenii ce au urmat când, familiarizați cu o moștenire tulburătoare și în fața amenințării întunecate

reprezentate de Uniunea Sovietică, europenii s-au unit mai mult ca niciodată pentru a construi spațiul comun de pace și prosperitate de care ne bucurăm astăzi.

Pe măsură ce înaintăm în acest secol aflat abia la început, apar noi provocări și, odată cu ele, noi oportunități. Globalizarea a provocat un tsunami al schimbării în viața noastră, dislocând vechi relații economice și personale, creând în același timp oportunități explorate fără întârziere și anxietăți resimțite profund. Descoperim că frontierele nu mai reprezintă niște bariere, că se evaporă distincția dintre politică externă și politică internă, că pe viitor bunăstarea și siguranța noastră nu pot fi separate de cele ale altora din lume.

Lețiile pe care noi, europenii, le-am învățat atât de dur în secolul al XX-lea ne-au pregătit foarte bine pentru a face față provocărilor secolului al XXI-lea. Am simțit pe propria noastră piele prețul scump pe care îl poți plăti când statul de drept este înlocuit cu puterea oarbă ca mijloc principal de mediere a relațiilor dintre state. Cunoaștem prea bine pericolul reprezentat de substituirea complexității bogate a diversității umane cu stereotipii simpliste. De asemenea, știm că poate exista o suveranitate comună fără a pierde din identitate. Prin urmare, în cei șaiszeci de ani ce au trecut de la sfârșitul celui de-Al Doilea Război Mondial, am creat în Europa o stabilitate pe care nu și-o puteau închipui bunicii noștri.

Cheia provocării cu care ne confruntăm acum este să extindem granițele bunăstării de care ne bucurăm în prezent pentru a cuprinde miliardele de oameni care, asemenea nouă, speră și aspiră la un viitor sigur și prosper. Dar, acest lucru trebuie realizat fără a ruina bazele ecologice sau sociale pe care se clădește o astfel de prosperitate.

Iar acestea sunt puse tot mai mult în pericol. Principalele resurse ale prosperității – acces la surse sigure de energie, apă și hrană și un mediu stabil – se corodează într-un ritm accelerat pe măsură ce populația și bunăstarea cresc. Fluxurile concurenței mondiale destramă fără remușcări coeziunea socială și capitalul

cultural ce susțin economia europeană.

Trăim într-o lume caracterizată de capacități în continuă dezvoltare, dar și de dezordine și nemulțumiri sporite. Globalizarea este o forță istorică pe care trebuie să învățăm să o gestionăm înainte ca aceasta să distrugă premisele care au dus la nașterea ei. Acum e momentul să proiectăm viitorul, nu doar să reacționăm pur și simplu la ceea ce se întâmplă în prezent sau să evităm greșelile trecutului.

Odată cu crearea pieței unice în Europa, a trebuit să facem față, în spațiul nostru limitat, multora dintre presiunile și tensiunile ce reapar acum la nivel mondial. Am descoperit direct că putem transforma economia într-una mai eficientă fără a distruge coeziunea socială; că marile centre economice nu s-au mutat cu totul în statele membre cele mai sărace și mai convenabile ca și costuri; că standardele ecologice și dreptatea socială au fost consolidate, nu degradate prin includerea mai multor națiuni în Uniunea Europeană.

Aceste descoperiri nu au fost ușoare. Adaptarea doare deseori, dar noua cooperare reciprocă de care ne bucurăm cu vecinii noștri a sporit oportunitățile europenilor mult mai mult decât a restricționat posibilitatea de a alege. Viața cetățenilor europeni este mult mai sigură, mai stabilă și mai prosperă decât a fost vreodată în trecutul nostru lung și deseori turbulent.

Totuși, tocmai acum, când ritmul accelerat cu care se petrec schimbările globale presupune o Europă mai concentrată și mai încrezătoare, noi, europenii, ne-am împotmolit și am devenit nesiguri de următorii pași. În loc să acordăm atenție alunecărilor tectonice provocate de elanul globalizării, am devenit introspectivi și șovăielnici.

Pentru a pune capăt crizelor tot mai profunde ale civilizației, e nevoie de o viziune a viitorului îndrăzneță și coerentă. Doar Europa deține experiența și capacitatea necesare pentru a oferi o astfel de viziune. Cu toate acestea, Europa s-a pierdut. Elanul care a ajutat-o să progreseze cu succes în cea de-a doua jumătate a secolului al XX-lea s-a disipat. Voința politică care a condus

națiunile europene de la Piața Europeană Comună la Comunitatea Europeană și mai apoi spre Uniunea Europeană și larga sa influență au dispărut. La ora actuală, Europa nu reușește să ia deciziile politice vitale pentru a asigura prosperitate și siguranță cetățenilor săi, într-o lume mai complexă și cu tot mai multe provocări.

Acest lucru se datorează parțial faptului că odată cu dispariția celor care au trăit direct experiența europeană în secolul al XX-lea se uită principalele motive pentru care s-a construit o Europă comună. Această uitare este în detrimentul dezbaterilor legate de viitorul Europei. În zilele noastre, dezbaterile par deseori a se concentra exclusiv asupra detaliilor precise legate de funcționarea pieței, ca și cum aceasta ar fi un scop în sine, nu un mijloc de a asigura prosperitatea fără de care nu există stabilitate politică. Un alt motiv este faptul că politicienii europeni nu au reușit încă să prezinte în mod convingător ceea ce reprezintă Europa secolului XXI.

4 Absența unei viziuni politice joacă acum un rol mai important ca niciodată. Într-o lume interdependentă, Europa nu poate să își mai asigure prosperitatea singură deoarece soarta pilonilor prosperității depinde acum de decizii luate în multe părți ale globului. Dacă acele decizii nu sunt compatibile între ele, atunci pilonii vor începe să se clatine și să se opună unul altuia, ceea ce va duce la instabilitate. Pentru a păstra intacti pilonii prosperității, trebuie să globalizăm și responsabilitățile, nu doar oportunitățile.

Europa trebuie să joace un rol principal în conturarea actualei tranziții globale pentru a menține siguranța și prosperitatea. Trebuie să facem acest lucru nu din motive altruiste sau imperialiste, ci pur și simplu pentru că în caz contrar nu vom putea garanta propriul succes. Este doar spre binele nostru să preluăm conducerea prin vorbe și prin fapte. Există riscul ca ceilalți să nu ne urmeze, dar în mod cert dacă nu există un lider, viitorul siguranței și prosperității mondiale în secolul al XXI-lea va fi unul sumbru.

O Europă introspectivă și nesigură, cu cetățeni neîncrezători, nu poate spera să dețină un astfel de rol. Politicienii a căror atenție este în întregime concentrată asupra îmbunătățirilor marginale a modului de prezentare a politicilor nu pot spera că vor conduce Europa înspre rolul global pentru care au pregătit-o istoria și valorile sale.

Pentru a reuși, Europa trebuie să se reflecte în oglinda lumii. Trebuie să își definească un rol în menținerea pilonilor prosperității pentru ca, mai apoi, să pună în practică politicile și resursele necesare pentru a juca acest rol.

În această broșură, am dorit să arătăm pe scurt cum se poate realiza acest lucru și să analizăm contextul mondial în care ne aflăm la începutul secolului al XXI-lea. Broșura reunește lecțiile unice pe care le-am învățat în timpul procesului de construcție europeană despre cum se pot asigura națiunile că orice conflict este aplanat prin cooperare. Broșura aruncă o privire mai atentă la cum se poate menține forța pilonilor prosperității, identificând ce înseamnă acest lucru sub aspectul deciziilor politice pe care trebuie să le ia Europa. În concluzie, broșura accentuează faptul că democrația europeană trebuie reînnoită și revitalizată pentru a le permite europenilor să ia decizii politice adecvate.

2 Provocarea interdependenței

Cele mai puternice forțe ce influențează lumea secolului al XXI-lea sunt cele dezlănțuite de globalizare. De-a lungul istoriei, trecutul a fost aproape întotdeauna un ghid fiabil pentru viitor, iar viitorul avea trăsături esențiale asemănătoare cu cele ale trecutului. Viețile oamenilor erau determinate în mare parte de conlucrarea unor factori locali și rutine constante, adânc înrădăcinate în viața de zi cu zi.

Globalizarea ne poartă dincolo de granițele acestei familiarități. Rotește caleidoscopul evenimentelor mult mai rapid și creează modele tot mai complexe și mai necunoscute. În consecință, suntem obligați să percepem viitorul dintr-o nouă perspectivă. Este vorba de un viitor ce va semăna prea puțin cu trecutul. Pentru a-i face față, trebuie să ne bazăm mai puțin pe obișnuințe și precedente și mai mult pe analiză și previziune. Trebuie mai degrabă să anticipăm, decât să reacționăm. Lecția trecutului rămâne valabilă, dar trecutul nu mai constituie un ghid infailibil pentru viitor.

Este o perspectivă tulburătoare și sunt de înțeles cei ce doresc să încetinească ritmul schimbării pentru a-l face mai suportabil. Este o perspectivă iluzorie. Globalizarea, și totodată interdependența pe care o cauzează, nu este invenția unei conspirații maligne a guvernelor și marilor corporații, ci reprezintă consecința alegerilor pe care le facem cu toții, ca indivizi, și a eforturilor guvernelor și companiilor de a răspunde acestor alegeri la o scară fără precedent în istoria omenirii.

La nașterea liderilor actuali, pe planetă erau doar puțin peste 2 miliarde de oameni, în timp ce astăzi suntem 6,5 miliarde. La moartea liderilor actuali, pe planetă vor fi de patru ori mai mulți oameni decât erau la nașterea acestora. În întreaga istorie a omenirii, niciun alt eveniment nu a reușit să producă o astfel de

accelerare dramatică a schimbării.

Avem cu toții aceleași dorințe: să ne satisfacem nevoile de bază legate de hrană, îmbrăcăminte, apă, căldură, adăpost și să oferim o viață mai bună familiei noastre. Cu toții ne dorim educație, locuri de muncă și distracție. Și, cu toții simțim aceeași nevoie de a ne conecta, de a comunica și de a călători oriunde ne poartă imaginația pe această planetă.

Cauza acestor nevoi și dorințe nu este globalizarea, ci consecințele organizării la scară largă pentru a satisface aceste nevoi și dorințe exprimate de patru ori mai mulți oameni decât trăiau pe planetă cu mai puțin de o generație în urmă. Interdependența rezultată este un fenomen ireversibil, asemenea mareei.

Dar nu înseamnă că ar trebui să ne lăsăm zdruncinați de mare. Globalizarea implică costuri, dar este, în același timp, un fenomen ce se poate gestiona. Pentru a gestiona consecințele acesteia în mod eficient și pentru a reduce costurile schimbării, mai ales în cazul celor mai nevoiași dintre noi, trebuie să îi înțelegem mai bine dinamica.

Civilizația reprezintă o peliculă fină de ordineun film subțire al pe care o construim în jurul haosului evenimentelor. Aceasta este amploarea forțelor dezlănțuite de globalizare care, în lipsa responsabilizării, pot dauna sau chiar distruge această peliculă.

Uniunea Europeană însăși reprezintă un microcosmos al globalizării. Avem propriul Nord și Sud, propriii bogați și săraci, propriul Est și Vest. Însă, prea puțin din experiența trăită de Europa susține cele mai îngrozitoare temeri legate de posibilele consecințe ale globalizării. Companiile nu s-au delocalizat în întregime în părțile mai sărace ale Uniunii cu toate că ar putea face acest lucru având în vedere că nu mai există bariere naționale care să le împiedice. De asemenea, forța de muncă nu s-a îndreptat în masă înspre Occident, atrasă de salarii mai ridicate. Standardele ecologice au fost ridicate, nu reduse pentru a concura la un nivel inferior. Toate acestea se datorează faptului că „globalizarea” noastră internă îmbină responsabilitatea cu

oportunitățile. Acum este momentul să împărțăm lumii întregi lecția învățată din experiența europeană.

Globalizarea și puterea

Globalizarea modifică distribuția puterii. Departele de a fi o forță masivă a centralizării, deseori face ca puterea să se disperseze în toate direcțiile, îndepărtându-se de deținătorii ei tradiționali, mai ales de guverne. Pe de-o parte, puterea este atrasă înspre partea inferioară a ierarhiei de interese regionale și locale mai asertive, care au mai multe ocazii de a-și exprima propriile preferințe și mai multe informații pe care să fondeze aceste preferințe. Cetățenii mai afluenți, mai bine educați și mai încrezători doresc să dețină mai mult control asupra deciziilor care îi afectează direct. Pe de altă parte, puterea este atrasă înspre partea superioară a ierarhiei deoarece guvernele au ales să își unească suveranitatea pentru a soluționa probleme comune pe care nu le pot rezolva pe cont propriu. Uniunea Europeană este doar unul din zecile de organisme regionale și mondiale ale căror decizii au un impact direct asupra vieții cetățenilor.

La fel de important este și faptul că puterea este atrasă de asemenea înspre exterior, spre noi configurații care nu au nimic în comun cu niciun nivel de guvernare și care traversează orice graniță politică și geografică. Noile tipuri de organizare creează noi agenți ai schimbării ce pot avea același impact ca și guvernele.

Comunitățile cu aceleași interese pot mobiliza mii de oameni într-o clipă, trăgând la răspundere guverne, companii sau alte comunități, și exercită o influență enormă. „Revoluția portocalie” și cea „a lalelelor” sunt două exemple care ilustrează cât de puternice pot fi aceste forțe. Au reușit să răstoarne dictaturi fără vărsare de sânge, deoarece într-o lume globalizată nu există constrângeri cu privire la modul în care se poate exercita puterea.

Nu am fi semnat Protocolul de la Kyoto, nu am fi interzis minele antipersonal și nu am fi șters datoria celor mai sărace țări dacă

nu ar fi fost campaniile mondiale desfășurate de organizații neguvernamentale, unite pentru a exercita cu succes presiune asupra mai multor guverne în mod simultan. Un număr în creștere de companii multinaționale obțin venituri care le depășesc pe cele ale multor state, dar din ce în ce mai des aceste companii nu mai pot adopta în străinătate o atitudine diferită față de cea pe care o adoptă în țara de proveniență. Acest lucru se traduce deseori printr-o conduită corporatistă caracterizată prin standarde mai înalte decât cele cerute prin legislația țărilor în care investesc.

Aceste tendințe nu reprezintă sfârșitul statului-națiune. Doar statele-națiune – acționând pe cont propriu sau prin intermediul unor organizații precum Uniunea Europeană – pot adopta legi, semna tratate sau crește impozitele. Nicio altă entitate nu poate desfășura legal forțe militare. În cazul unor noi probleme mai complexe, un capacitate unică de a stabili parteneriate cu mai multe părți pentru a găsi soluții adecvate. Pe măsură ce puterea de a decide scade, puterea de a convoca devine tot mai importantă.

Înainte de globalizării, granițele cartografiau limitele puterii. Doar guvernele pot controla granițele. Dar, deși mai există, granițele sunt acum mult mai penetrabile și nu pot păstra la distanță informația sau bloca comunicarea realizată cu ajutorul Internetului. Dar nu pot nici să oprească fluxul de droguri, epidemii sau tot mai înfloritorul trafic internațional cu carne de vânat. Nu pot opri creșterea nivelului mării sau furtunile îngrozitoare ce vin odată cu schimbările climatice. Chiar și sarcina de a controla trecerea granițelor de către persoane și bunuri devine tot mai grea pe măsură ce volumul acestora crește. Doar 2% dintre toate containerele de marfă transportate în lumea întreagă sunt examinate în momentul trecerii frontierelor. Cu siguranță, acest lucru reduce costul bunurilor plătite de consumatori, dar generează și noi probleme.

Valori

Globalizarea nu este un proces unic și comun, derulat de sectorul

de afaceri și guverne. Este mai degrabă un râu cu mai mulți afluenți ce dau naștere la zone de turbulență când se intersectează cu cursul principal. Componenta fundamentală, cursul principal, nu este altceva decât un spațiu informațional mondial unic creat prin utilizarea informațiilor moderne și tehnologiilor de comunicații. Acest spațiu poate fi accesat de oricine posedă un telefon mobil și un modem.

Bineînțeles, conexiunea nu fost inventată de globalizare. Comerțul și călătoriile au existat de când lumea, dar în trecut era implicat un număr mai redus de persoane în tranzacții care, la rândul lor, provocau mult mai puține transformări. În lumea virtuală a spațiului informațional unic călătorește informația – imponderabilă, înaintând cu viteza luminii, ce, odată creată, poate fi copiată fără niciun cost.

Acest spațiu informațional mondial a încurajat dezvoltarea pieței mondiale a capitalului și, tot mai mult, a pieței bunurilor și serviciilor, ambele depinzând de fluxurile informaționale vaste și continue posibile acum. Aceste piețe schimbă, la rândul lor, lumea. Alimentează comerțul, investițiile și inovațiile sporite și creează noi mijloace de subzistență. Împing tranziția spre o economie mondială bazată pe cunoștințe și, în multe locuri, mai ales în India și China, reprezintă șansa de a ieși din sărăcie.

Odată cu aceste piețe, au apărut noi sisteme globale de reguli menite să le reglementeze: reguli privind comerțul, mediul, drepturile omului, corupția sau exploatarea minorilor prin muncă. Aceste sisteme de reguli recunosc faptul că, într-o lume interconectată, națiunile, oricât de puternice ar fi, nu își pot atinge obiectivele singure. Dacă rezultatele sunt interconectate, la fel trebuie să fie și mijloacele la care facem apel pentru a le atinge.

Aceste sisteme de reguli s-au dezvoltat în mod aleatoriu în ultimii 60 de ani. Ele sunt aplicate de instituții slabe, depunându-se puține eforturi pentru a le coordona activitatea. Regulile privind comerțul au consecințe asupra mediului și vice-versa. Uneori, acestea sunt gândite pe principiul complementarității, dar de prea multe ori nu se întâmplă așa,

ceea ce rezultă în reguli antagonice. Trebuie să facem totul pentru ca sistemele noastre de reguli să se susțină reciproc.

De asemenea, trebuie să investim mult mai mult în aceste sisteme. Ele nu sunt altceva decât modul de operare al unei lumi în care tot mai mulți iau decizii tot mai complexe cu privire la tot mai multe aspecte. În lipsa regulilor, orice comunitate se prăbușește rapid în conflict și haos, lucru valabil și în cazul comunității mondiale. Sistemul mondial de reguli pe care îl deținem la ora actuală, în măsura în care a fost conceput până acum, a fost creat pentru a face față lumii din epoca preglobalizării a secolului al XX-lea. Să conduci lumea zilelor noastre pe baza acestor reguli este ca și cum ai încerca să introduci ultimele jocuri de calculator pe un sistem de operare din anii 80.

Diferitele dimensiuni ale globalizării – spațiul informațional mondial, piețele mondiale și regulile mondiale – sunt menite să intensifice schimburile pe care le realizăm între noi. Aceste schimburi conduc la apariția unor valori comune la nivel mondial. Se afirmă uneori că nu ar trebui să ne impunem valorile asupra altor culturi. Această afirmație interpretează greșit relația existentă între valori și culturi deoarece culturile nu definesc valori, ci le exprimă. Așa cum arată foarte clar experiența noastră europeană, culturi extrem de diferite pot împărtăși aceleași valori. Nu trebuie să faci parte dintr-o anumită cultură pentru a-ți dori libertate și o guvernare eficientă sau pentru a detesta tortura, detenția arbitrară sau pervertirea justiției în scopuri personale sau politice.

Latura întunecată

Această dinamică a atras o serie de impacturi neprevăzute și nedorite. Fără îndoială, globalizarea are și o latură întunecată.

Globalizarea ignoră scopurile și nu ține cont de valori. Traficanții de droguri și teroriștii pot exploata interconexiunea actuală la fel de bine ca și educatorii și antreprenorii. Oricine are ceva de protestat poate mobiliza alte persoane cu aceleași idei, iar efectul acțiunii lor va fi mult mai de amploare decât era posibil în trecut.

Teroriștii ce au pus la cale atentatele cu bombă din Madrid și Londra, ce au avut consecințe devastatoare, nu au folosit o infrastructură teroristă sofisticată și puternică. Erau pur și simplu niște indivizi nemulțumiți care știau să folosească Internetul pentru a afla tot ce trebuiau să știe înainte de a comite o crimă teribilă. Bineînțeles, sistemele trebuie îmbunătățite pentru a neutraliza astfel de amenințări dar este chiar mai important să reducem nivelul de expunere la acestea înțelegând și abordând nemulțumirile care stau la baza lor.

Multe din noile pericole cu care ne confruntăm sunt chiar produsul globalizării. Unele sunt purtate de val: agenți patogeni sau specii invazive care se pot răspândi mai repede prin deturnarea zborurilor intercontinentale sau criminali care pot mobiliza mai mulți complici având în vedere că au acces la o piață de mari dimensiuni. Alte pericole reprezintă tot mai mult o reacție la delocalizarea realizată în era globalizării.

Ca orice proces al schimbării, globalizarea are învingătorii dar și învinșii săi. În marea parte a lumii, se adâncește distanța dintre cei care au o educație, capital și relații și cei care nu au nimic din toate acestea. Noile oportunități nu sunt prevăzute cu un mecanism încorporat care să poată împărți beneficiile în mod corect.

Prin urmare, sărăcia și bogăția se intersectează tot mai mult pe aceeași stradă sau în imaginile de la televizor. Mode trecătoare tulbură percepțiile culturale înrădăcinate, dezvoltate de-a lungul secolelor. Sistemele familiale și cele de suport camaraderesc se dezintegrează, nefiind înlocuite cu altele. Latura întunecată a globalizării domnește tocmai deasupra acestui teritoriu. Imagini ale morților și distrugerilor din Irak și Afganistan, filmate cu telefoanele mobile și încărcate pe Internet, ajung pe micile noastre ecrane doar la câteva ore de la desfășurarea evenimentelor. Tulburătoare pentru majoritatea dintre noi, aceleași imagini reușesc să recruteze noi făptași de acte de violență.

Este imposibil să oprim sau să încetinim în vreun fel forțele

istorice ale globalizării. În consecință, trebuie să învățăm să le gestionăm pentru a putea aduce beneficii tuturor, nu doar celor capabili să anticipeze schimbarea și să se adapteze la ea. Trebuie să construim niște mecanisme prin care să împărțim aceste beneficii și, nu în ultimul rând, trebuie să luminăm acea latură întunecată, să îndepărtăm umbrele sale și să le oferim noi șanse celor ce trăiesc în spatele acestora.

Provocarea

Ajungem iată la provocarea principală cu care se confruntă noua generație de politicieni europeni. Trebuie să construim o politică bazată pe responsabilitate globală prin care aceste noi oportunități să fie puse la dispoziția tuturor, prin care să fie ajutați cei care nu reușesc să facă față greutăților globalizării și prin care să se protejeze mediul, temelia prosperității, împotriva daunelor ireversibile.

Ne-am confruntat deja cu această provocare la nivel național. În momentul în care revoluția industrială câștiga teren în Europa și s-au creat primele piețe naționale, cei care au avut norocul de a avea acces la aceste noi oportunități au înflorit, deseori mult peste așteptările lor. Dar și atunci, ca și în zilele noastre, au fost mai mulți învinși decât învingători pe măsură ce vechea realitate socială și economică se destrăma.

Au apărut inegalitățile, iar spectrul revoluției a cucerit întreaga Europă. În anul 1848, Karl Marx scrisese deja Manifestul Partidului Comunist. Cu timpul, beneficiarii industrializării și-au dat seama că pentru a continua să culeagă roadele acesteia trebuiau să le împartă cu ceilalți. Așa au fost create instituții, politici și programe în acest scop. Începând cu guvernarea lui Bismark din anii 1870, națiunile europene au pus pas cu pas bazele unei culturi a solidarității, comunității și investițiilor sociale, cultură ce reprezintă astăzi cea mai mare forță a Europei.

Conceptul central era următorul: oportunitățile comune presupun responsabilități comune. Din interacțiunea acestor două aspecte au luat naștere experiența și instituțiile ce definesc astăzi valorile esențiale ale Uniunii Europene.

Dar, am învățat prea târziu că trebuia să investim unele din beneficiile aduse de creșterea economică în menținerea condițiilor sociale necesare pentru continuarea acele creșteri. Faptul că nu am reușit să facem acest lucru la timp a dezlănțuit tensiuni sociale masive care au acaparat fiecare stat european la sfârșitul secolului al XIX-lea. Drept urmare, am petrecut prima jumătatea a secolului al XX-lea încercând să decidem empiric dacă forma noastră preferată de totalitarism era comunismul sau fascismul.

Pe la mijlocul secolului trecut, nu mai putea fi adus niciun argument împotriva nevoii statelor de a investi în sănătate, educație și protecție socială în vederea susținerii economiei. Scopul politicilor publice s-a extins de la simpla facilitare a creșterii economice la promovarea dezvoltării economice, cu alte cuvinte creștere plus protecție. Dezbaterile legate de protecția ce ar trebui oferită și cum se poate face acest lucru cel mai bine continuă, dar, oricum, astăzi sunt puțini cei care cred că guvernele pot garanta prosperitatea fără o astfel de investiție.

După cel de-Al Doilea Război Mondial, populația și prosperitatea au început să crească, iar lumea a intrat într-o perioadă a dezvoltării economice rapide. În următoarele două decenii, a luat naștere o nouă dezbatere. Calitatea aerului și a apei s-a deteriorat, s-au acumulat deșeuri, zonele deșertice s-au extins, orașele s-au întins iar habitatele naturale, cu fauna și vegetația care trăiau în ele, au început să dispară. În acest context, au apărut îndoieli legate de capacitatea planetei de a continua să ne ofere resursele necesare pentru menținerea elanului dezvoltării.

Susținute de poze grafice reprezentând o planetă alb-albastră singură într-un spațiu obscur, aceste îndoieli crescând au constituit motivul principal pentru organizarea primelor mari conferințe mondiale care au punctat ultimele decenii ale secolului al XX-lea. Conferința de la Stockholm privind Mediul Uman din 1972 a definit pentru prima dată o agendă cu acțiuni necesare pentru protejarea mediului planetei. Pe parcursul următorilor treizeci de ani, a devenit tot mai clar că trebuia să investim unele din beneficiile aduse de înfloritoarea dezvoltare

economică în protecția mediului fără de care o astfel de dezvoltare nu ar fi fost posibilă. Cu alte cuvinte, dezvoltarea economică trebuie să devină o dezvoltare durabilă pentru a ne asigura că în secolul al XXI-lea vom avea parte de prosperitate și siguranță.

Trecerea cu succes la o dezvoltare durabilă reprezintă cea mai mare provocare a civilizației și va presupune colaborarea națiunilor mai mult ca niciodată. Vom reuși doar prin cooperare, nu cu forța, deoarece dezvoltarea durabilă nu se poate construi cu ajutorul unui pistol.

În construcția Uniunii Europene, pornind de la Piața Comună și Comunitatea Europeană, am învățat extrem de mult despre cum se pot integra idealurile de a conduce împreună pentru a soluționa probleme comune în realitatea practică a vieții cotidiene; cum putem realiza un echilibru între oportunitate și responsabilitate; cum putem promova diversitatea fără a cauza rupturi. S-au făcut multe greșeli. Cu siguranță, vor mai fi și altele. Dar, s-au realizat multe lucruri care nu pot fi schimbate cu ușurință.

A sosit momentul să împărtășim lumii întregi aceste lecții învățate de-a lungul istoriei noastre pentru a gestiona globalizarea în așa fel încât aceasta să aducă beneficii tuturor. Trebuie, totuși, să facem acest lucru cu o oarecare umilință. Am avut nevoie de două războaie mondiale sângeroase și de multe conflicte mai mărunte pentru a învăța să transformăm diversitatea din stăpânul destinului nostru în servitorul acestuia. Și, chiar și așa, am avut nevoie de peste cinci decenii pentru a ajunge în punctul în care suntem acum.

Factorii ce determină pacea și prosperitatea Europei nu se mai regăsesc cu precădere între granițele sale geografice. Nu putem realiza tranziția spre o dezvoltare durabilă singuri. Europa împotmolită are nevoie de o nouă misiune pentru a a-și regăsi elanul, iar această misiune este realizarea tranziției mondiale spre o dezvoltare durabilă, ce reprezintă un interes strategic vital pentru fiecare cetățean european. Dar aceasta poate fi realizată

prin folosirea puterii necoercitive, care a fost de altfel simbolul construcției europene. Acum e momentul să învățăm să împărtășim lumii întregi lecțiile învățate din propria noastră experiență, dar, pentru a putea face aceasta, trebuie să ne aducem aminte cum le-am învățat.

3 Lecția istorică a Europei

Fondatorii Europei moderne, de la Churchill, Monnet și Adenauer la Delors, Mitterrand și Kohl, au fost conduși în principal de o singură ambiție: să alunge spectrul războiului cât mai departe de granițele Europei. Au încercat să elimine conflictele, lăsând loc în același timp diferențelor. Și, au reușit.

În cadrul Uniunii Europene, orice agresiune armată între membrii ei este de neconceput. Proiectul european postbelic a scăpat Grecia, Portugalia și Spania de dictatură și a întemeiat democrația în aceste state. A jucat de asemenea un rol central în ridicarea Cortinei de Fier și promovează în prezent libertatea și statul de drept în statele europene care erau la un moment dat închise în spatele acesteia. Cu toate că, fără îndoială, am făcut greșeli în Balcani, în Kosovo, Macedonia și Bosnia, Europa învață acum să promoveze stabilitatea dincolo de granițele ei.

Și aceste granițe s-au lărgit de la 6 la 9 la 12 la 15 și, în curând, la 27 de state pe măsură ce avantajele aduse de integrarea în Uniune au devenit tot mai evidente. Alte state stau la rând pentru a deveni membre. Nicio cucerire imperială din istorie nu a fost încununată cu atât de mult succes precum cucerirea benevolă realizată de Europa prin care cooperarea a învins rivalitatea, solidaritatea a învins interesele personale, iar încrederea, suspiciunea.

Construcția Uniunii Europene demonstrează că statele-națiune pot depăși rivalitățile naționale prin identificarea intereselor comune și unirea suveranității. Văzută prin ochii părinților și bunicilor noștri – din perspectiva anilor 1918, 1926 sau 1945 – Europa modernă reprezintă un succes fenomenal, din care trebuie să tragem niște lecții globale.

Problemele majore care vor domina secolul al XXI-lea, de la terorism la schimbările climatice, de la migrația în masă la crimă organizată, nu pot fi soluționate prin acțiuni solitare ale fiecărui

stat. E nevoie de unirea suveranității. Europa reprezintă cel mai susținut și mai de amploare experiment din lume ce revelă avantajele practice și politice ale suveranității comune. A demonstrat că este posibil să obții siguranță juridică în relațiile uneori tensionate dintre națiuni. Succesul pe care îl înregistrează continuu este important pentru toți, nu doar pentru europeni.

În timpul războiului pornit de Hitler, arhitecții Europei moderne au recunoscut că doar solidaritatea și coeziunea Europei pot garanta democrație, stabilitate și prosperitate. Dar a fost nevoie de Holocaust și de Gulag pentru ca acest mesaj să fie clar înțeles. Churchill și Monnet dezbăteau viziunea lor timpurie a unui Consiliu al Europei cu mult înainte de câștigarea războiului.

Conduși de interese personale iluminate, („enlightened self-interest” în orig., noțiune care consideră acțiunile efectuate în interesul comunității ca servind în final propriului interes – n. red.) de prezența tancurilor sovietice la granițele noastre și de amintirea războiului, fondatorii Europei nu au dezbătut diferențele dintre o Europă Federală și o Europă a Națiunilor. Practic, au construit Europa din mers. Bineînțeles, erau și vizionari și pragmatici, entuziaști și șovăielnici. Dar, în fiecare etapă a evoluției UE, un număr tot mai mare de țări au hotărât singure să renunțe la interesele personale înguste pentru a face față împreună provocărilor cu care se confruntă cetățenii lor.

Povestea începe în anul 1951, odată cu înființarea Comunității Europene a Cărbunelui și Oțelului. În 1957, aceasta a fost lărgită prin Tratatul de la Roma, creându-se Piața Comună și Comunitatea Economică Europeană, cu toate că eforturile de a înființa o Comunitate Europeană de Apărare au eșuat. Aceste baze s-au dezvoltat încet, timp de aproape 30 de ani, iar de la 6 membri inițiali s-a ajuns la 9, apoi la 12. Începând cu anul 1986, a urmat o perioadă de 20 de ani de inovație extraordinară în care tratatele următoare – de la Luxemburg, Maastricht, Amsterdam și Nisa – au extins amploarea și profunzimea cooperării. Numărul membrilor a ajuns la 25 și s-a înființat Uniunea Europeană.

În Europa, cooperarea începe să cuprindă aproape orice aspect

al politicilor publice. În 1972, politicile de mediu, regionale, sociale și industriale au venit în completarea politicilor inițiale, și anume a celor economice, agricole și comerciale. Au fost incluse și politici privind transportul și energia, iar după cincisprezece ani, s-au pus bazele unei politici externe și de securitate comune și ale unei cooperări mai accentuate în domeniul justiției și poliției. S-au întemeiat cele „patru libertăți” fundamentale privind libera circulație a bunurilor, serviciilor, capitalului și forței de muncă. În ultimii 20 de ani, procesul de extindere și consolidare a cadrului comun de politici a inclus introducerea monedei unice, politici privind ocuparea forței de muncă, tineretul și politici culturale, dar și numirea unui Înalt Reprezentant cu rolul de a reprezenta Uniunea în relația cu restul lumii.

Revizuirea ulterioară a tratatelor originale a contribuit de asemenea la maturizarea constantă a forței instituționale deținute de Uniune. Acest lucru s-a datorat parțial simplei dorințe de a asigura eficiența procesului decizional pe măsură ce numărul membrilor a crescut de la 6 la 25. Cu toate acestea, mai importantă a fost consolidarea caracterului democratic prin creșterea rolului suveranității comune. Parlamentul European s-a transformat dintr-o adunare numită, cu puteri extrem de limitate, într-un organism ales de cetățeni, cu drepturi de co-decizie. Parlamentul deține de asemenea puterea, pe care a folosit-o în mod memorabil la un moment dat, de a respinge întreaga Comisie Europeană.

Odată cu adoptarea monedei unice de unele state membre, a luat naștere Banca Centrală, puternică și independentă. Grație Curții Auditorilor, există acum mai multă încredere în modul în care se cheltuiesc fondurile din bugetul Uniunii, compus din contribuțiile statelor membre, ce reprezintă o proporție stabilită din veniturile lor fiscale. Curtea Europeană de Justiție a creat un set semnificativ de precedente ce restricționează modul în care guvernele naționale pot interpreta legislația europeană. Toate acestea reprezintă o rețea de instituții comune fără precedent în istorie.

La baza experimentului european a stat adaptarea metodologiei în funcție de obiectivul politicii. Comisia răspunde de negocierile comerciale și susținerea pieței unice (acționând în baza unui mandat aprobat de guvernele alese ale statelor membre). În ceea ce privește politica externă și de securitate comună, Europa funcționează în baza unui consens între miniștrii naționali, iar în chestiuni de interes major pentru suveranitatea națională, precum impozitele directe, statele membre au drept de veto.

Evoluția europeană este un proces permanent. Construirea și restructurarea sa s-ar putea să nu fie finalizate nicicând având în vedere că ritmul schimbării din jurul nostru se intensifică. De-a lungul timpului, europenii au învățat în mod empiric ce funcționează și ce nu funcționează. S-au făcut erori atât în ceea ce privește conceperea cât și aplicarea politicilor europene – puțini sunt cei din afara sectorului agricol care înțeleg sau ar lua apărarea rigidităților birocratice impuse de Politica Agricolă Comună și nu se dorește copierea structurii acesteia în alte sectoare. Mai mult, eșecurile instituționale privind responsabilizarea, transparența și comunicarea au subminat încrederea publicului.

Perceput din interiorul Europei, progresul a fost unul dureros. Perioade lungi de dezbateri plictisitoare, purtate deseori într-un limbaj birocratic de o opacitate impenetrabilă s-au intersectat cu perioade scurte de dezbateri publice intense, uneori arzătoare, conduse în cei mai rudimentari și argotici termeni. Dar, în ciuda greșelilor, cele mai îngrozitoare temeri ale scepticilor europeni nu s-au concretizat niciodată. Departele de a duce la omogenizare, construcția europeană a încurajat diversitatea mai mult ca niciodată, a consolidat identitatea regională și a promovat diferențele culturale.

Privită din afară, imaginea este mai clară, iar Europa este percepută ca un succes spectaculos. Pe parcursul a cinci decenii, Europa s-a ridicat din ruinele războiului și a devenit o putere mondială. Uniunea Europeană este cea mai mare entitate comercială a lumii, fiind cea mai importantă sursă de investiții străine directe și cel mai mare donator de fonduri. După

extindere, se bucură de cea mai mare concentrare a puterii de cumpărare. Forțele militare ale statelor membre sunt direct implicate în operațiuni internaționale, desfășurate din Afganistan până în Timorul de Est și Sierra Leone, instaurând pacea, democrația și statul de drept. Legislația europeană, de la cea referitoare la textile până la cea privind emisiile vehiculelor, stabilește o serie de standarde pentru noile legislații adoptate de economiile emergente de pe glob. Europa a devenit o sursă de idei, educație, capital, tehnologie și forță politică pentru progresul mondial.

În societatea globală de astăzi, există diferite persoane ce acționează după principiul izolării sau al opoziției, extremiști de stânga și de dreapta, care se luptă pentru renunțarea la cooperarea reciprocă și pentru urmărirea interesului național sau regional. Istoria Europei ne-a învățat că o astfel de atitudine este greșită. Interdependența nu poate fi întoarsă din drum: nicio națiune nu se poate izola de schimbările climatice sau de efectele unei crize financiare regionale. Suveranitatea comună și reacțiile comune bazate pe reguli pot construi o apărare reciprocă împotriva amenințărilor comune și pot disemina beneficiile aduse de stabilitate și prosperitate.

Acest lucru se aplică chiar mai mult în cazul societății globale din secolul al XXI-lea decât în cazul Europei din cea de-a doua jumătate a secolului al XX-lea. Într-o epocă a armelor de distrugere în masă și a interdependenței mondiale, nu ne permitem să lăsăm un continent sau o regiune să învețe din greu, care sunt beneficiile suveranității comune așa cum a făcut-o Europa în ultimul secol. Amenințările la adresa siguranței și prosperității, cum ar fi schimbările climatice, pandemiile de la nivel mondial și crima organizată, nu pot fi eliminate doar prin folosirea mijloacelor tradiționale ale puterii coercitive.

Jumătate din populația planetei trăiește în prezent la oraș. Această proporție va crește pe parcursul acestui secol având în vedere că 90% din creșterea populației se înregistrează în zonele urbane. În mod extrem de tragic, conflictele din Irak, Afganistan și Liban demonstrează cât se poate de grăitor limitele puterii

coercitive în rezolvarea problemelor de siguranță urbană, adânc înrădăcinate în cultură și istorie.

Aceste amenințări la adresa siguranței și prosperității noastre se vor multiplica pe măsură ce înaintăm în secolul al XXI-lea. Ele pot fi abordate cu succes prin folosirea puterii necoercitive pe care Europa a conceput-o în ultima jumătate de secol. Cu toate acestea, într-un moment în care avem cea mai mare nevoie să recurgem la acest bun prețios pentru a ne păstra siguranța și prosperitatea intacte, se pare că noi înșine ne pierdem încrederea în valorile sale.

4 Spre o politică globală comună

Pensiile cetățenilor europeni ce au acum o vârstă de sub 30 de ani vor depinde, oarecum, de succesul investițiilor pe care le facem în China, care se dezvoltă și are șansa de a deveni cea de-a doua economie din lume. Acest lucru înseamnă că noi, europenii, suntem direct interesați ca economia chineză să se bucure de un succes de durată. Acesta este doar un exemplu ce arată consecințele practice ale interdependenței ce decurge din globalizare. Soarta noastră este tot mai mult legată de soarta celorlalți; succesele lor sunt legate de succesele noastre, pericolele lor, de pericolele noastre.

Succesul tuturor economiilor noastre depinde de forța continuă a pilonilor resursă ai prosperității. Cei patru piloni ai prosperității – siguranța energetică, siguranța climatică, siguranța alimentară și siguranța apei – sunt temelia oricărei economii. Tot mai frecvent, nicio națiune nu deține mijloacele necesare pentru a asigura acești piloni cetățenilor săi fără ajutor extern.

Legăturile dintre piloni, ce se întăresc sau se destabilizează reciproc, sunt puțin înțelese, dar, cu toate acestea, stau la baza dezvoltării economice de oriunde în lume. Afluența sporită a unei populații în creștere, într-o lume interdependentă, afectează toți cei patru piloni.

Siguranța noastră alimentară depinde în mare măsură de energia ieftină folosită la producerea chimicalelor și la pomparea apei necesare pentru asigurarea productivității agricole; la transportarea alimentelor spre consumatori tot mai urbanizați și la punerea în funcțiune a utilajelor de producere și procesare a alimentelor. Fără apa necesară pentru irigații, s-ar putea folosi un procentaj mult mai mic de terenuri pentru producția alimentară, în special în zonele aride în care este concentrată o mare parte din populația săracă a globului. Aproape jumătate

din populația lumii locuiește în zone care se confruntă cu lipsa apei. Menținerea siguranței energetice în zilele noastre înseamnă folosirea combustibililor fosili pentru transport și producerea de electricitate. Dar, cererea pentru acest tip de combustibili le ridică prețul iar folosirea lor destabilizează mediul. Un mediu instabil va accentua problema apei și a hranei deoarece o climă mai caldă face ca zonele aride să devină și mai aride și scade recoltele.

Toate aceste interacțiuni ne arată că pe viitor stabilitatea politică a Chinei poate depinde de cât de bine va reuși SUA să gestioneze resursele de apă tot mai limitate de la Vest de Mississippi. Un management prost al apei în această zonă urmat de scăderea producției agricole poate duce la o explozie a prețurilor la alimente în China. În 2006, recolta mondială de grâne a fost mai mică decât cererea, în mare parte din cauza temperaturilor mai ridicate. În același timp, stocurile de grâne au atins cel mai scăzut nivel din istorie în comparație cu consumul. Reducerea producției agricole din China datorată creșterii temperaturilor, precum și lipsa de apă cauzată de schimbările climatice vor ridica și mai mult prețurile. Orice legătură susținută a acestor factori ar putea să creeze foarte rapid instabilitate politică în China.

Ne confruntăm cu aceeași problemă ca și China și alte economii ce au un ritm rapid de dezvoltare. Cu toții trebuie să menținem ritmul de creștere a economiilor noastre pentru a asigura coeziunea socială în Europa și stabilitatea politică fundamentală în China. Dar, este tot mai evident că dacă economiile noastre continuă să se dezvolte ca în prezent, vom ajunge să destabilizăm pilonii prosperității până la prăbușirea acestora, ceea ce va face imposibilă o dezvoltare ulterioară. În orice caz, atât coeziunea socială cât și stabilitatea politică sunt amenințate dacă nu găsim noi moduri de utilizare a resurselor.

Nicio națiune nu poate menține de una singură intacti pilonii prosperității. Siguranța alimentară a Chinei depinde pe viitor de deciziile luate în America și Brazilia. Siguranța energetică a Europei depinde de stabilitatea politică din Orientul Mijlociu.

Siguranța apei din India depinde pe viitor de deciziile pe care le luăm cu toții pentru prevenirea schimbărilor climatice. Această sarcină nu ține de domeniul diplomației tradiționale, care face distincția clară între politica externă și cea internă.

Recurgerea la forța militară reprezintă ultima soluție adoptată de națiuni pentru a-și apăra interesele vitale în momentul în care eforturile diplomatice tradiționale eșuează. Totuși, este cert că pilonii prosperității nu pot fi apărați prin folosirea forței armate. Națiunile nu pot fi obligate să își reducă emisiile de carbon cu ajutorul armelor. Nicio invazie nu poate asigura acces la apă într-o zonă în care aceasta nu mai există. Zi de zi, asistăm în Bagdad la limitele cu care se confruntă forța militară convențională în instaurarea stabilității în zone urbane moderne. Infrastructura fizică complicată și foarte inginerescă ce susține accesul lumii moderne la energie, hrană și apă este extrem de vulnerabilă chiar și la cel mai mic conflict. Așadar, în cazul în care dorim să menținem pilonii resursă ai siguranței și prosperității, nu avem de ales decât să aplicăm cu succes puterea necoercitivă.

Din acest motiv, trebuie să concepem o politică globală comună pentru Europa. Avem doar de câștigat dacă colaborăm cu China și cu celelalte economii emergente pentru a dezvolta și pune în practică tehnologii energetice neutre din punctul de vedere al emisiilor de carbon, necesare pentru a menține siguranța climatică. Ține tot de interesul nostru comun să dezvoltăm o agricultură mai puțin consumatoare de energie și apă și să amplificăm siguranța noastră energetică prin îmbunătățirea radicală a eficienței energetice. La baza acestei colaborări se află interesul nostru comun deoarece interdependența transpune instantaneu un eșec înregistrat oriunde în lume într-un eșec în Europa.

Acest lucru înseamnă că trebuie să realizăm o aliniere fără precedent a politicilor interne și celor externe. Ceilalți vor face ce facem noi, nu ceea ce spunem noi. Acțiunile pe care le întreprindem în Europa sunt singurele care pot convinge și dincolo de granițele noastre. Așadar, nu vom mai putea adopta o

politică energetică internă și o alta externă; politica noastră agricolă sau cea privind transportul trebuie să fie o politică ce poate fi adoptată oriunde altundeva în lume.

Interesele strategice ale Europei se vor schimba în deceniile următoare pentru a putea păstra intacte bazele sociale și ecologice ale siguranței și prosperității. Aceste interese vor eradica vechea diviziune dintre politica externă și cea internă. Agenda pentru o politică globală comună va include crearea unei proximități sigure, reînnoirea modelului social european, combaterea crimei organizate și a terorismului, apărarea stabilității economice globale, tranziția spre o dezvoltare durabilă și multe altele.

În prezent, Europa nu se bucură de o politică globală comună. Deține o politică externă și de securitate comună destul de recentă, axată cu precădere pe diplomația tradițională și mai puțin pe o agendă globală transversală de care are nevoie diplomația la ora actuală. De asemenea, a fost adoptată și o politică de asistență pentru dezvoltare menită să reducă sărăcia la nivel global. Europa investește în înființarea unor forțe comune de reacție rapidă și desfășoară 11 operațiuni de stabilitate în lume, în țări precum Bosnia sau Indonezia. Acestea fac parte din angajamentul de amploare pe care și l-a asumat UE în fața partenerilor bilaterali și regionali și a instituțiilor mondiale. Totuși, mai vizibile decât oricare din elementele de mai sus, cel puțin în afara Europei, rămân politicile de afaceri externe ale statelor membre cheie.

Cu toate acestea, avem deja un set extraordinar de bunuri prețioase, care ar putea reprezenta totuși o valoare mai ridicată pentru europeni dacă ar fi utilizate în baza unei viziuni informate. Soluția este de a le reuni în vederea stabilirii unei viziuni coerente a rolului deținut de Europa în lume. În cele ce urmează, vom schița câteva exemple privind modul în care Europa ar putea pune în practică o astfel de politică globală comună.

China, siguranță energetică și siguranță climatică

Transformarea economică a Chinei reprezintă cea mai puternică dinamică din lume la ora actuală. Nicio altă țară nu a reușit de-a lungul istoriei să înregistreze o creștere economică de 8–10% în aproape două decenii. Niciun alt stat nu a reușit să se transforme – în doar 13 ani – dintr-un mare exportator de petrol în cel de-al doilea importator de petrol. Pentru a-și menține stabilitatea, China trebuie însă să continue să se dezvolte. Există riscul ca o creștere anuală a PIB-ului de sub 7% să devină un factor destabilizant pentru societatea chineză. Cu toate acestea, importanța pe care o deține China în calitate de motor al dezvoltării în lumea noastră interdependentă face ca toate aceste probleme interne ale sale să ne afecteze pe toți.

Liderii chinezi sunt, așa cum este de înțeles, extrem de alarmați de consecințele socio-politice care ar putea decurge dintr-un ritm mai lent de creștere. De asemenea, știu prea bine că, fără o sursă sigură de energie pentru sectorul industrial chinez, această creștere va încetini cu siguranță. Obținerea siguranței energetice constituie așadar obiectivul central al politicii chineze. Această politică a dus la consolidarea relațiilor cu lideri represivi ai unor țări africane bogate în resurse, ceea ce prezintă un risc chiar mai mare. Este o mutare standard, copiată din vechiul manual al luptei pentru putere. Perpetuarea acestei abordări va duce la un rezultat inevitabil, atât de familiar europenilor: ceea ce începe ca un conflict economic se transformă în scurt timp în conflict militar.

Europa a învățat pe propria-i piele că în competiția pentru resursele limitate, puterea necoercitivă, cea a cooperării, este mai eficientă decât puterea coercitivă. China experimentează ambele abordări la ora actuală – acționează apelând la puterea necoercitivă în relațiile internaționale și la cea coercitivă în lupta pentru resursele planetei. Această atitudine se reflectă la nivelul Chinei, așa cum se reflectă oriunde altundeva, într-o permanentă dezbatere internă. Europa trebuie să facă tot posibilul pentru a-i susține pe cei din China care doresc o abordare necoercitivă.

Riscul atrage și oportunități. China este extrem de interesată să

poarte un dialog cu Europa despre forma pe care o va lua pe viitor scena mondială. Uneori, se pare că liderii chinezi au mai multă încredere în Europa decât noi înșine. De la Beijing, o lume influențată de puterea necoercitivă și de constanța Europei este mai atractivă decât o lume modelată de conducerea mai coercitivă și mai haotică oferită de Statele Unite ale Americii.

Această opinie sofisticată și strategică se află în totală opoziție cu temerile actuale ale europenilor legate de dezvoltarea economiei chineze. Guvernele statelor membre ale UE abordează China într-un mod cu totul disfuncțional. Relația cu China este competitivă, reactivă și oportunistă și nu există nicio strategie proactivă comună care să urmărească efectuarea de investiții în stabilitatea acestei țări. Liderii politici ai Europei încearcă prea puțin să elimine incoerența ilustrată de teama de o națiune de al cărei succes depinde propriul succes. Această disfuncție europeană este adânc înrădăcinată în absența unei viziuni politice, care de altfel ne-a și îndemnat să elaborăm această broșură.

Siguranța climatică și cea energetică constituie două fațete ale aceleiași monede. Nu se pot obține una fără alta. Folosirea tehnologiilor cu emisii ridicate de carbon pentru atingerea siguranței energetice va destabiliza mediul. Un mediu instabil va submina în consecință siguranța și prosperitatea până la a împiedica investițiile pe termen mediu și lung necesare pentru menținerea siguranței energetice. Este inadmisibil ca țările să continue să își mențină siguranța energetică națională pe seama nesiguranței climatice globale.

Această dublă provocare reprezintă un impuls stringent pentru Europa care trebuie să înceapă să devină împreună cu China un exemplu clar al tipului de relație strategică esențială pentru secolul al XXI-lea. Este o ocazie de a crea avantaje reciproce.

Interesul strategic central al Europei este coordonarea procesului mondial de transformare în vederea creării unui sistem energetic extrem de eficient și cu emisii scăzute de

carbon. Este tot în interesul nostru să ne asigurăm că accesul la combustibili se face prin intermediul unor procese de piață bazate pe reguli clare și nu prin intermediul relațiilor strategice și militare arbitrare. La ora actuală, piața petrolului și cea a gazului se îndreaptă înspre direcția opusă pe măsură ce controlul statal direct și implicarea strategică se intensifică la nivel mondial. Pentru ca abordarea europeană a siguranței energetice să fie încununată de succes, avem nevoie de un partener precum China alături de noi.

Totuși, nu ne putem aștepta să fim credibili în promovarea acestei abordări la nivel mondial dacă, așa cum este cazul acum, nu reușim să o punem în practică noi înșine. Așadar, permanenta liberalizare a pieței interne a energiei din Europa se suprapune direct cu obiectivul extern de a menține accesul companiilor energetice europene la rezervele de combustibili fosili de pe piață.

O Chină stabilă și aflată în plină dezvoltare ne va aduce un randament mai mare, o activitate comercială mai intensă și va juca un rol critic în asigurarea pensiilor populației noastre vârstnice. O Chină stabilă și aflată în plină dezvoltare înseamnă în același timp o creștere masivă a folosirii resurselor de cărbune. China deține rezerve considerabile de cărbune și are acces la resurse chiar și mai importante în Mongolia. Cererea de curent electric necesar pentru a susține creșterea Chinei este atât de mare încât se pune în funcțiune o nouă mare centrală electrică pe bază de cărbune (de 1 Gigawatt) o dată la cinci zile. Chiar și cu această rată fenomenală, China reușește cu greu să facă față noii cereri.

Toate aceste centrale se construiesc cu ajutorul actualei tehnologii standard globale ce folosește cărbune pulverizat, prin care întreaga cantitate de dioxid de carbon rezultat prin arderea cărbunelui se eliberează în atmosferă. Între anul 2000 și 2030, China va fi construit aproximativ 600 de noi centrale electrice alimentate cu cărbune de această dimensiune. Dacă toate sunt construite cu ajutorul tehnologiei convenționale, atunci centralele vor elibera în atmosferă aproximativ 60 Gigatone de

carbon în ciclul lor de viață. Aceasta reprezintă cam o treime din cantitatea produsă de întreaga planetă de la începutul revoluției industriale și ar face imposibilă stabilizarea mediului.

Nu avem decât de câștigat din colaborarea Europei cu China pentru a crea un nou standard global privind energia electrică obținută pe bază de cărbune, neutră din punctul de vedere al emisiilor de carbon. Știm că putem realiza astfel de tehnologii și este important să lucrăm împreună pentru aplicarea lor cât mai urgentă. S-au făcut deja primii pași. În 2005, s-a căzut de acord asupra cooperării privind punerea la punct și demonstrarea practică a unei tehnologii de captare și stocare a carbonului, esențială pentru eliminarea efectelor nocive ale cărbunelui asupra mediului. Următorul pas ar fi punerea în practică a acestui angajament cât de repede posibil prin crearea unui consorțiu capabil să construiască până în 2010 prima centrală electrică alimentată cu cărbune care nu produce emisii de carbon din China.

China alocă fără ezitare capital pentru siguranța energetică, ceea ce permite o maturizare rapidă a tehnologiilor energetice avansate. Aceasta face ca Europa să aibă de câștigat dacă investește în dezvoltarea acestor tehnologii în China. Cu toate acestea, ar fi idealist să credem că un stat precum China va adopta fără reținere tehnologii avansate pe bază de cărbune dacă nu le folosim noi înșine. În consecință, trebuie să fim pregătiți să le punem în practică și în Europa. Din acest motiv, unii lideri politici europeni au început să solicite adoptarea unei legislații prin care să se impună ca în decursul unui deceniu orice centrală electrică alimentată cu combustibili fosili construită în UE să nu producă emisii de carbon. Din nou, succesul va presupune coordonarea directă a politicilor europene interne și a celor externe, care va fi de altfel și simbolul politicii globale comune.

Formarea unui parteneriat ambițios cu China privind tehnologiile avansate pe bază de cărbune reprezintă doar un aspect a ceea ce ar putea deveni o relație multidimensională în domeniul siguranței energetice și a celei climatice. China și-a stabilit deja o țintă extrem de ambițioasă de a reduce cu 20%

consumul energetic pe unitate a PIB-ului până în anul 2010.

Aceasta va reduce fără precedent amprenta de carbon a Chinei. Trebuie să încercăm acum să facem ca și China să aibă acces la schema europeană de comerț cu emisii, așa cum se discută la ora actuală pentru California, astfel încât să primească credite pentru emisiile evitate.

China s-a angajat de asemenea să crească procentajul reprezentat de sursele de energie regenerabilă cu până la 15% din totalul de energie, în aceeași perioadă de timp. UE și China trebuie să conceapă un cadru de politică comercială care să alinieze standardele tehnice și să îndepărteze barierele tarifare pentru a se putea crea rapid un comerț reciproc cu astfel de tehnologii. Dar nu e vorba doar de tehnologii. Un parteneriat real privind siguranța energetică și cea climatică poate crea și importante oportunități legate de consultanță în domeniul planificării și ingineriei, de mecanisme financiare inovatoare și o de mai largă aliniere a standardelor privind emisiile produse de vehicule sau bunurile de consum.

Aceste aspecte, mai mult decât oricare altele, pot implica cetățenii europeni, oferindu-le un nou scop și o viziune pentru un nou proiect european. Niciun stat membru nu poate implica singur China suficient de mult pentru a influența pozitiv siguranța energetică și cea climatică. Împreună, putem face acest lucru. Însă pentru aceasta, trebuie să depășim barierele naționale și instituționale care subjugă la ora actuală procesul european de concepere a politicilor.

O proximitate durabilă

Orice aspect al politicii globale comune trebuie abordat pe principiul că politica internă și cea externă ale Europei sunt strâns legate între ele. Parteneriatele bilaterale ale Europei ar trebui gestionate dintr-o perspectivă regională mai largă. Puterile emergente influența regiunile din jurul lor. Multe din aceste regiuni nu posedă mecanisme echilibrate, asemenea celor ce s-au dezvoltat în Europa, pentru gestionarea intereselor divergente și evitarea conflictelor. În prezent, există riscul ca

orice conflict regional semnificativ să aibă consecințe globale catastrofice. Trebuie să acordăm o atenție deosebită concurenței regionale pentru apă, teren cultivabil, energie, specii piscicole și alte resurse necesare pentru satisfacerea nevoilor de bază deoarece aceasta se va intensifica pe viitor.

Dezvoltarea durabilă ține nu doar de mediul, ci și de pace și stabilitate. Așadar, ar trebui să ne asigurăm că acordurile noastre bilaterale încheiate în regiuni instabile, ce se confruntă cu lipsa apei, cum ar fi Orientul Mijlociu sau Asia Centrală, nu conduc în mod nechibzuit la probleme, alimentând o ulterioară luptă pentru apă prin dezvoltarea agricolă, urbană sau industrială nedurabilă. Apa, alături de teritoriile ocupate, reprezintă cheia păcii dintre Israel și Palestina.

Șase țări din Africa de Nord și Orientul Mijlociu și-au anunțat recent intenția de a produce energie nucleară în scopuri civile, numind ca motiv principal cererea de energie necesară pentru procesul amplu de desalinizare menit să reducă penuria de apă. Aceste țări respectă la ora actuală acordurile de non-proliferație încheiate, ca și Iranul de altfel. Europa are motive de îngrijorare cu privire la perspectiva unei proximități în care se produce energie nucleară, dar deocamdată se implică prea puțin în a ajuta aceste țări să depășească problemele ridicate de siguranța energetică și cea a apei.

Europa este mult mai interesată de un angajament regional atunci când vine vorba de vecinătatea apropiată: arcul ce pornește de la Rusia și Ucraina, trece prin Balcani, Europa de Sud-Est, Orientul Mijlociu și Maghreb, ajungând în Maroc. Orice eveniment desfășurat în interiorul acestui arc poate avea consecințe imediate și profunde asupra Europei. Propriile noastre decizii vor influența evenimentele din această regiune. Dacă politicile noastre nu înregistrează succes în imediata noastră vecinătate, atunci nu vor fi credibile niciunde altundeva.

Primul nostru obiectiv în ceea ce privește țările vecine trebuie să fie acela de a investi în stabilitatea și dezvoltarea acestora, ajutându-le să treacă la o dezvoltare durabilă. Aceasta reprezintă

o provocare extraordinară. În unele părți ale acestei regiuni vecine, obstacolele, de la crimă organizată la fundamentalism religios, sunt la fel de mari ca și cele cu care s-a confruntat Europa în trecut. Societăți care nu au atins niciodată o unitate stabilă în vederea modernizării naționale se confruntă cu presiunea de a parcurge, în câțiva ani, un drum pe care Europa l-a parcurs în câteva secole.

Africa de Nord merită mai multă atenție decât primește acum. Acolo, ca și oriunde altundeva, se poate ajunge la stabilitate doar prin integrarea în comunitatea mondială, recunoscând, nu omogenizând diversitatea culturală. Acest lucru presupune, în schimb, societăți deschise și tolerante, capabile să ofere populației alternative mai atractive decât fundamentalismul violent sau migrația în masă spre UE.

Deciziile europene influențează ceea ce se întâmplă în Africa de Nord, iar aici vorbim despre dialogul nostru politic purtat atât la nivel european cât și la cel național; despre relațiile noastre comerciale; cadrele de operare – teoretice și practice – ale investițiilor private; scopurile noastre strategice în calitate de donatori; tranzacțiile noastre pentru achiziționarea de resurse, precum gazul natural din Algeria sau specii piscicole din Maroc. Dar, în aceeași măsură, ar trebui să vedem ce impact au asupra Africii de Nord politicile noastre privind imigrarea, agricultura, apa și toate celelalte sectoare care ne leagă soarta de cea a țărilor din sudul Mediteranei.

De exemplu, ar trebui să vedem ce presiuni sociale generează producția înfloritoare de roșii și măslina din Tunisia, comercializate pe piața europeană, pentru care se folosesc intensiv resursele de apă. Acest proces intensifică lupta pentru puținele resurse de apă, face ca mulți mici fermieri să își părăsească terenurile pentru a se îndrepta spre orașe și, poate, de acolo spre Europa, în mod ilegal. Putem alege să ne lăsăm purtați de val – astfel încât impactul să ia naștere din cumularea deciziilor izolate pe care le luăm în diferite sectoare – sau să luăm frâiele viitorului în mână, definind scopuri clare și convergente și cooperând pentru atingerea lor.

Un nou atlanticism

Niciun alt angajament internațional nu va testa capacitatea Europei de a deveni un agent matur și eficient al schimbării globale mai mult decât cel încheiat cu SUA. Este vital ca Europa să construiască o dată pentru totdeauna un pod peste Atlantic, capabil să facă față cu succes noilor provocări așa cum a făcut-o în cazul provocărilor din secolul trecut.

Acest lucru este posibil. Visăm cu toții la aceeași lume: prosperă, stabilă, care să funcționeze conform unor reguli decente și juste, stabilite de comun acord. Însă există un obstacol uriaș în calea stabilirii unui scop transatlantic cu adevărat comun. Europa și SUA percep în mod diferit lumea înconjurătoare. Europa a parcurs deja un drum lung în care a înțeles că siguranța înseamnă împărțirea suveranității cu ceilalți, într-o comunitate globală bazată pe multilateralism și parteneriate.

Dar, SUA nu este pregătită încă politic să ajungă la punctul în care se află Europa și să recunoască realitățile unei lumi interdependente. Din acest motiv, decizia sa de a se retrage din Protocolul de la Kyoto și de a respinge Curtea Internațională de Justiție a fost una pur de politică internă. Aceasta reprezintă adevărata discrepanță, iar noi trebuie să acceptăm aceste diferențe pentru a putea găsi soluții.

Pentru a aborda problema, Europa trebuie să convingă Statele Unite de propria-i viziune privind interdependența și implicarea. Suntem nevoiți să răspundem semnelor de întrebare pe care le au americanii în legătură cu viziunea noastră, dar, în același timp, Europa trebuie să devină un partener mai bine echipat și mai capabil pentru SUA în acele cazuri inevitabile în care va trebui să se facă apel la forță pentru a instaura și menține pacea. Așa cum trebuie să îmbinăm puterea economică a Chinei cu puterea de piață a Europei în Asia, tot așa trebuie să îmbinăm puterea necoercitivă a Europei cu cea coercitivă a americanilor în Vest.

Pentru a garanta bunăstarea și siguranța cetățenilor europeni în secolul al XXI-lea, trebuie să convingem multe alte țări să

acționeze decisiv alături de noi în vederea rezolvării problemelor comune ale unei lumi interdependente. Acest lucru este valabil în special în ceea ce privește efortul de a menține intacti pilonii prosperității. Cu toate acestea, ceilalți își vor concentra atenția asupra faptelor noastre, nu asupra vorbelor noastre și vom fi credibili doar dacă vom moderniza politicile interne ale Europei astfel încât acestea să se afle în concordanță cu viziunea pe care o avem despre rolul Europei în lume.

Fiecare domeniu al politicii europene – de la cea energetică la cea privind justiția, de la transport la agricultură, de la mediu la ocuparea forței de muncă – trebuie să reflecte faptul că înțelegem cât de importantă este alinierea politicilor noastre interne și externe în practică și în teorie. Această atitudine va modifica semnificativ politicile europene actuale. Nu va fi însă ușor și vor exista atât învingători cât și învinși. Dar, această schimbare politică se poate realiza doar într-o Europă încrezătoare.

5 Creșterea încrederii

Prosperitatea a fost mereu piatra de temelie a stabilității politice. În ultima vreme, Europa a fost cuprinsă de un val de temeri rău înțelese privind capacitatea sa de a-și păstra prosperitatea într-o lume tot mai interdependentă și competitivă. A fost lovită de un fel de agorafobie economică ce îi slăbește capacitatea de acțiune.

Doar 6% dintre cetățenii Europei cred că aceasta va continua să fie o super-putere economică și numai 16% dintre europeni consideră globalizarea o șansă. Această lipsă de încredere, dizabilitantă în plan politic, decurge din permanenta subevaluare a puterii structurale economice și politice a Europei.

Prin urmare, discursul politic referitor la Agenda de la Lisabona, departe de a impulsiona reforma și inovația, nu a făcut altceva decât să alimenteze temerile legate de reducerea locurilor de muncă și de destrămarea pactului social. Cetățenii europeni au nevoie și merită mai mult din partea liderilor lor politici. Trebuie să concepem un plan clar de reînnoire a pilonilor economici și sociali ai prosperității care să fie mult mai concret decât o simplă discuție despre cât de amplă și profundă ar trebui să fie piața unică sau despre cum îi putem imita pe alții pentru a înregistra succese.

Bineînțeles, nu punem la îndoială valoarea trainică a procesului de construcție a pieței unice și nici nu trecem cu vederea recordul unic deținut de Europa în ceea ce privește instaurarea unei democrații stabile în nenumărate state. Nu s-ar fi putut realiza nimic dacă nu am fi trecut prin procesul răbdător și complicat de asamblare a setului de instituții ce mențin unitatea Uniunii Europene. Cu toate acestea, aceste procese au presupus o atenție intrinsecă asupra activităților interne ale Uniunii, atenție ce devine tot mai izolantă și obsesivă. Provocările interne nu mai reprezintă cea mai stringentă problemă a Europei și nu mai prezintă un deosebit interes politic pentru cetățenii europeni.

Europa se confruntă, într-adevăr, cu provocări economice semnificative. În unele țări și sectoare ale economiei, putem vorbi de un nivel ridicat al șomajului de durată, în timp ce unele regiuni nu reușesc să iasă din tiparul zonelor defavorizate. Concurența economică globală este mai acută iar preferințele consumatorilor se schimbă mult mai rapid, ceea ce duce la reorganizări și reduceri de personal amplificând riscurile pentru toți cei încadrați pe piața muncii. Europa are o populație pe cale de îmbătrânire, ce se stabilizează, iar constrângerile privind mediul și resursele sunt tot mai pregnante.

Dintre toate aceste realități, șomajul ocupă cele mai multe rubrici de ziare dar este, pe de altă parte, problema cel mai simplu de rezolvat. Majoritatea statelor europene au rate ale șomajului relativ scăzute și mulți economiști consideră că nu există niciun obstacol care să împiedice Europa să creeze suficiente locuri de muncă pe termen mediu sau lung, chiar dacă populația este una tot mai în vârstă și numărul persoanelor active scade.

Europa nu este singură în fața acestor provocări deoarece toate marile state au probleme structurale similare sau chiar mai mari. Chiar și SUA și China vor avea o populație tot mai îmbătrânită în următorii 15 ani.

Trebuie să nu mai zăbovim asupra slăbiciunilor noastre, ci să ne analizăm punctele tari. SUA are deficite galopante și politici de sănătate ineficiente care au contribuit la ruina concurenței în unele dintre cele mai mari sectoare. În plus, noi ne agităm din cauza puterii externe crescute pe care o dețin economiile emergente, cum ar fi India și China, în timp ce acestea discută aprins despre amenințările tot mai serioase la adresa stabilității interne reprezentate de inegalități sociale, resurse de apă scăzute, pandemii și corupția endemică. Chiar și cele mai dezvoltate economii devin vulnerabile dacă nu reușesc să conducă împreună o lume caracterizată de o climă instabilă și resurse limitate.

Ar fi mai indicat să ne concentrăm asupra punctelor tari pe care

le are și pe care le poate folosi Europa pentru a răspunde acestor provocări. Europa este cea mai mare economie, cea mai mare putere comercială și cel mai important furnizor de capital din lume. Aportul său anual la creșterea globală a puterii de cumpărare este de două ori mai mare decât cel al Chinei și va devansa acest stat în ceea ce privește dezvoltarea pieței în următorii douăzeci de ani. Piața unică, deși nu este un proces finalizat încă, este cea mai mare și cea mai bine reglementată din lume. Reglementările UE din multe domenii stabilesc standarde globale pentru economiile emergente. Rețeaua în creștere a marilor orașe europene reprezintă principală sursă de noi locuri de muncă și de bunăstare și dă tonul la nivel mondial în privința procesului de integrare economică globală.

De asemenea, Europa depășește alte țări prin asigurarea unei creșteri economice care atrage prosperitate, echitate și mobilitate socială. Investițiile publice făcute în domeniul educației, în locuințe și servicii de sănătate au slăbit, în mare parte a Europei, legătura directă dintre mediul de proveniență și viitorul cetățeanului. Spre deosebire de Europa, SUA și majoritatea economiilor emergente se zbat să realizeze investiții corespunzătoare în domeniul protecției sociale, al serviciilor de sănătate, pensiilor, protecției mediului și al infrastructurii moderne și eficiente. În multe părți ale globului, se adâncesc diferențele sociale deoarece bogăția este distribuită tot mai incorect. Acestea însă nu sunt modele de urmat pentru Europa.

Europa trebuie să întreprindă reforme la nivelul unora dintre instituțiile sale sociale și să investească mai mult în domenii precum educația terțiară („tertiary education” în orig., educație obținută în colegii, universități, institute politehnice etc. – n. red.) și cercetare și dezvoltare. Din fericire, crearea coalițiilor politice necesare pentru realizarea acestor schimbări este un proces mult mai ușor decât sarcina Chinei, Indiei, și chiar a Statelor Unite, de a construi un contract social cu totul nou.

Mai mult, Europa nu are concurent printre marile puteri economice în ceea ce privește susținerea publică și politică a investițiilor făcute în bunurile publice, ce reprezintă temelia

oricărei economii sănătoase: servicii de sănătate, pensii, protecție socială, educație, reacție la schimbările climatice și prevenirea sărăciei și instabilității în afara granițelor UE. Stabilitatea noastră financiară, pactul social trainic și o politică ecologică puternică sunt niște instrumente excelente care ne ajută să supraviețuim într-o lume a schimbărilor structurale de ordin economic și social, a tranziției demografice, a resurselor limitate, instabilității climatice și a numeroaselor vulnerabilități interdependente. Aceste bunuri prețioase sunt adânc înrădăcinate în setul de valori comune. Totuși, dezbaterile privind reforma europeană nu au reușit să dezvolte aceste puncte tari și au oferit europenilor perspectiva unui viitor bazat mai mult pe frica de schimbare decât pe încrederea în capacitatea de gestionare a schimbării.

Această lipsă de încredere provine din realitatea șomajului și a tensiunilor cauzate de schimbări economice accelerate, dar este totodată alimentată și de retorica de autoapărare ce caracterizează dezbaterilor politice europene. Pe de-o parte, reforma economică este prezentată ca și cum singurul mod prin care Europa poate progresa este acela de a deveni o copie palidă a SUA, iar pe de altă parte, suntem îndemnați să ne închinăm ușa și mințile în fața unei lumi schimbătoare în speranța deșartă că ne putem întoarce la mitica epocă de aur a protecționismului.

Am învățat deja însă că aceasta nu este altceva decât calea spre eșec. În schimb, trebuie să utilizăm bunurile unice pe care le posedă Europa pentru a face față provocărilor ridicate de o lume interdependentă. Concentrându-ne asupra principalelor noastre puncte tari, vom reuși să inspirăm încredere. Pentru a-și regăsi elanul, Europa are nevoie de o viziune convingătoare a rolului său în lume, ce trebuie să îi proiecteze în exterior punctele tari pentru a aduce siguranță și prosperitate tuturor.

6 Deciziile Europei

Principalele decizii politice ale Europei sunt tot mai limitate pe măsură ce înaintăm spre lumea complexă și conectată a secolului al XXI-lea. Europeanii au posibilitatea de a explora o paletă mai largă de oportunități, dar, în același timp, trebuie să ne percepem pe noi înșine și locul nostru în lume într-un mod diferit. Nu ne mai putem considera izolați de restul lumii prin granițele noastre. Lumea penetrează aceste granițe la fel de mult cum le traversăm și noi. Politica externă nu mai este o disciplină diferită de politica internă. Fundația pilonilor siguranței și prosperității noastre se regăsește nu doar în Franța sau Germania, ci și în Asia sau Africa.

În consecință, preocuparea pentru soarta celorlalți nu mai reprezintă un simplu impuls filantropic la care trebuie să răspundem doar după ce ne-am ocupat de propriile noastre priorități interne. Prețul explorării la maxim a oportunităților oferite de globalizare este responsabilitatea care devine obligatorie și care nu mai este opțională.

Deciziile politice ce trebuie luate vor defini identitatea Europei. Ca și în cazul unei persoane sau a unei companii, auto-definirea poate fi realizată doar prin acțiune. Cine ești se află în simbioză cu ceea ce faci. Deciziile reflectă valori. Deciziile luate de Europa vor stabili dacă aceasta rămâne o societate deschisă în fața presiunilor tot mai mari de ordin social și ecologic.

Pentru a defini locul Europei în lume, trebuie să luăm diferite decizii politice privind modul în care vom face față provocărilor aduse de secolul XXI. Aceste decizii vor duce la acțiuni precise și prin aplicarea lor Europa își va consolida capacitatea de acțiune. Mijloacele vor decurge dintr-o viziune clară a scopului.

Deciziile pe care trebuie să le luăm în momentul de față vor contura viitorul Europei, obiectivele sale și identitatea sa. În ceea ce urmează, sunt descrise cinci decizii esențiale.

Redefinirea succesului

Europa trebuie să fie încrezătoare, nu anxioasă. Anxietatea paralizază, în timp ce încrederea dă energie. Pentru a ne recăpăta încrederea trebuie să redefinim semnificația succesului economic.

Europa nu are de ales decât să parcurgă această tranziție demografică de la o forță de lucru în creștere la una în scădere, pe măsură ce populația se stabilizează. Întrebarea care se ridică este cât de bine reușim să gestionăm acest proces. Criteriile unui succes nu se pot reduce doar la rata creșterii PIB-ului, luată în calcul la ora actuală. Aceasta va scădea cu siguranță pe măsură ce forța de lucru europeană se stabilizează și apoi scade. În consecință, numeric vorbind, creșterea europeană va reprezenta doar două treimi din cea americană chiar dacă avem aceeași productivitate și utilizare a forței de muncă.

Acest aspect este important însă doar dacă hotărâm să folosim metode învechite de evaluare a succesului. Cu toată creșterea productivității mult laudată, salariile majorității populației active din Statele Unite au înregistrat o creștere anuală de doar o cincime din rata productivității, lucru datorat faptului că distribuția beneficiilor succesului economic a devenit tot mai inechitabilă. Așa cum am învățat în trecut, succesul economic nu poate fi susținut pe o perioadă îndelungată de timp dacă distruge coeziunea socială.

Uniunea Europeană a celor 15 reușește să obțină rezultate mai bune în domeniul sănătății cu ajutorul a mai puțin de jumătate din fondurile pe cap de locuitor din Statele Unite. Țările percepute în general ca fiind cele mai competitive la nivelul UE – Finlanda, Suedia, Danemarca, Olanda – investesc considerabil în bunurile publice de bază și se situează, în sondaje, în vârful ierarhiei țărilor europene cu cea mai bună calitate a vieții.

Consolidarea încrederii avute în viitorul economic al Europei necesită o reîncadrare politică a creșterii din punct de vedere calitativ, nu doar cantitativ, cum este cazul la ora actuală. Suita de măsuri și de indicatori definiți prin modelul keynesian oferă puține informații privind modul în care putem gestiona cel mai bine principalele noastre resurse umane, sociale și naturale și

chiar mai puține privind modul în care se pot înțelege limitările viitoare datorate unei economii caracterizate prin utilizarea intensivă a resurselor naturale și un mare consum de carbon. Ne concentrăm prea mult asupra ciclului economic pe termen scurt și nu suficient asupra aspectelor structurale pe termen lung. Când Keynes a afirmat că în viitorul îndepărtat vom dispărea cu toții, nu anticipa că acest viitor îndepărtat se va apropia tot mai mult odată cu creșterea populației până la 6,5 miliarde de locuitori.

Această reîncadrare va fi necesară pentru a crea bazele unui nou pact social și va trebui susținută de măsuri importante care să garanteze prosperitate durabilă, cum ar fi bunăstare, venituri stabile, calitatea mediului și mobilitate socială. Va trebui să se axeze pe administrarea adevăratelor active ce sprijină viitorul succes economic al Europei: capitalul intelectual și uman, coeziunea socială și furnizarea eficientă a bunurilor publice globale.

42 Stabilirea unei cooperări intergeneraționale

Europa trebuie să creeze un nou contract intergenerațional între tineri și populația în vârstă. În prezent, se adâncește caracterul defensiv și deziluzia simțite atât de tineri cât și de bătrâni, iar pe viitor trebuie să cădem de acord asupra unei distribuții corecte a riscurilor între generații deoarece altfel nu vom reuși să investim într-un viitor durabil.

Pe viitor, linia politică de bază nu se va trasa între cei incluși pe piața muncii și cei excluși sau între forță de muncă și capital, ci între generații. Un pact potrivit căruia tinerii poartă povara taxelor într-o societate tot mai îmbătrânită, dar au mai puțină siguranță economică, în timp ce cei înstăriți se bucură de prețuri mai mici și de profituri mai mari, nu poate fi numit pact și nu poate fi menținut. Generația tânără va trebui să gestioneze limitările tot mai serioase privind resursele naturale, chiar dacă nu s-a bucurat de perioada în care combustibilul și resursele erau ieftine. Cu toate acestea, ei vor suporta costurile directe ale schimbărilor climatice, epuizării resurselor, lipsei apei și

pierderii biodiversității.

Dacă noua politică europeană nu va reuși să stabilească o cooperare intergenerațională, tot mai mulți tineri se vor îndrepta spre economii în care impozitele sunt scăzute. Cei ce vor rămâne s-ar putea să nu accepte investițiile semnificative făcute în bunurile publice necesare pentru a asigura siguranța și prosperitatea Europei pe viitor, pentru a face față schimbărilor climatice și siguranței energetice sau a investi în stabilitatea politică a vecinilor Europei. Această cooperare intergenerațională, vitală pentru coeziunea socială, trebuie creată fără întârziere. Cu alte cuvinte, trebuie ca povara investițiilor publice să fie purtată echitabil de generații.

Așa cum beneficiem încă de investițiile publice făcute în infrastructura civică aproape acum un secol, tinerii de astăzi trebuie să aibă ocazia să beneficieze, odată cu înaintarea secolului al XXI-lea, de pe urma investițiilor înțelepte pe care le facem acum. Dinamica intergenerațională trebuie să se reflecte în deciziile noastre imediate. În curând, Europa va fi nevoită să realizeze o importantă reinvestiție în infrastructura energetică de bază, inclusiv în 50% din centralele electrice existente la ora actuală.

Această investiție pe termen lung trebuie să fie flexibilă pentru a se adapta la realitățile globale ale anului 2030, nu doar la actualele cerințe economice pe termen scurt. Un principiu cheie pentru realizarea dezvoltării durabile este înlocuirea resurselor și a capitalului cu inteligență și design.. Aplicarea acestui principiu ar ameliora radical productivitatea resurselor la nivelul economiei europene, pe lângă creșterea productivității forței de muncă. Pentru a rezista riscurilor prezentate de viitoarele schimbări climatice și de epuizarea resurselor, trebuie să investim în flexibilitate și inovație, evitând în același timp “mega-soluțiile” rigide: reducerea traficului congestionat prin introducerea taxelor de drum, nu prin construirea de noi autostrăzi; eficiență energetică, nu noi centrale electrice; eficiența consumului de apă, nu noi baraje; rețele europene de inovație, nu noi campioni industriali europeni.

Progresul înregistrat în domeniul științei și ingineriei materialelor, al nanotehnologiei și al biotehnologiei promite să aducă numeroase îmbunătățiri radicale cu condiția să fie folosit cu succes în scopuri publice. Convergența dintre comunicațiile ieftine, calculatoare și dispozitive mobile personale a creat diverse posibilități de schimbare a modului în care proiectăm, folosim și plătim pentru infrastructură, dar doar o parte din aceste posibilități a fost exploatată la scară largă până acum.

Trebuie făcute astfel de investiții fără întârziere pentru a asigura prosperitate pe viitor și pentru a permite crearea unui pact intergenerațional mai eficient.

Obținerea siguranței energetice și a siguranței climatice

Europa trebuie să pună la punct o economie bazată pe emisii reduse de carbon fără a aștepta ca ceilalți să facă acest lucru înaintea sa. Cele două provocări înrudite trebuie percepute ca o șansă de a dezvolta inovația și eficiența, nu ca o piedică în calea creșterii noastre.

Europa nu poate să prospere într-un mediu instabil și nu poate înregistra succese fără a avea un acces fiabil și necostisitor la servicii energetice. În consecință, tranziția la o economie globală cu consum redus de carbon devine unul dintre cele mai importante interese strategice ale Europei. Dacă aceste obiective nu sunt atinse, vor urma tensiuni politice, discrepanțe economice și conflicte datorită concurenței pentru resursele tot mai puține ce domină scena mondială. Europa și valorile care ne unesc nu vor avea o viață ușoară într-o astfel de lume a puterilor concurente.

Europa a reușit să coordoneze la nivel mondial formularea unui răspuns coerent la aceste provocări înrudite, dar nu a reușit să coreleze amploarea problemei cu stringența acesteia. Din păcate, continuă să nu perceapă aceste provocări ca pe niște probleme grave ce îi pot afecta siguranța și prosperitatea. De multe ori, vorbele noastre au fost mai convingătoare decât acțiunile noastre. Politica energetică este și acum dominată de interese naționale pe termen scurt care nu permit acțiuni coordonate

eficiente în ciuda faptului că niciun stat european nu este capabil să obțină singur siguranță energetică și climatică.

În plus, politica privind energia și cea referitoare la schimbările climatice sunt în continuare separate cu toate că ambele ținesc la influența investițiile făcute în sistemele energetice. Pentru ca reacția europeană să fie pe măsura dimensiunii acestei provocări, siguranța energetică și cea climatică trebuie să devină obiective centrale ale noului proiect european așa cum siguranța alimentară și piața unică au fost în trecut.

Progresul înregistrat în domeniul siguranței energetice și al celei climatice trebuie să devină principalul criteriu de evaluare a capacității europene de a stabili o direcție politică. Succesul va depinde de cât de bine reușește ambiția Europei să schimbe politica globală și piața mondială. În acest sens, e nevoie de un leadership adevărat și de determinare, pentru a putea construi alianțe care să mențină siguranța și prosperitatea europeană.

Investirea în prosperitatea Chinei

Europa trebuie să se implice într-o manieră pozitivă în relația sa cu China, pornind de la interese comune. Relația cu acest stat nu trebuie percepută doar ca o concurență frenetică pentru contracte. Cel mai eficient mod prin care Europa își poate apăra principalele interese economice și de securitate este acela de a investi în dezvoltarea Chinei pentru ca aceasta să devină o societate și o economie stabilă.

China este prea des prezentată ca o amenințare la adresa prosperității europene cu toate că profităm de produsele ieftine de proveniență chineză și ne luptăm aprig pentru a expedia produse și a presta servicii în China. Toate acestea ascund de fapt realitatea că Europa și China depind tot mai mult una de alta din punct de vedere economic. Succesul Chinei are un rol critic în asigurarea protecției sociale populației în vârstă a Europei. Dinamismul economic al Chinei va crește veniturile europene și va impulsiona pensiile europene mai mult decât investițiile făcute în țările dezvoltate.

Siguranța energetică și cea climatică ale Europei depind de asemenea de deciziile pe care le ia China. Europa are nevoie de o Chină în continuă dezvoltare ceea ce înseamnă, inevitabil, că amprenta energetică globală a acestei țări va fi mai adâncă. Provocarea cu care se confruntă atât Europa cât și China este aceea de a găsi un mijloc de colaborare pentru a asigura eficiența energetică, pentru a aplica tehnologii avansate de utilizare a cărbunelui, pentru promovarea biocombustibililor și vehiculelor cu un consum redus de combustibil și utilizarea energiei regenerabile. În cazul unei astfel de cooperări, niciuna din cele două părți nu va fi nevoită să aleagă între siguranța energetică și cea climatică. Cererea Chinei de resurse necesare pentru funcționarea economiei sale ridică prețurile aceluiași resurse în Europa. Eforturile strategice depuse pentru a transforma ambele economii în economii eficiente din punctul de vedere al resurselor vor aduce doar avantaje.

Succesul Chinei în gestionarea acestor presiuni interne și externe va fi definitoriu în ceea ce privește alegerea puterii coercitive sau a celei necoercitive pentru a obține siguranță în următoarea etapă a dezvoltării sale. La momentul actual, China ia în considerare ambele opțiuni. Europa are nevoie de a avea alături o Chină care a ales puterea necoercitivă pentru a ajuta la extinderea și menținerea unui sistem internațional bazat pe reguli și care acceptă normele internaționale. Cu alte cuvinte, este vorba de o Chină prosperă și stabilă, de o Chină care, înainte de toate, reușește să folosească resursele mult mai eficient, permițând astfel și celorlalți să facă acest lucru.

Un buget european pentru viitor

Europa trebuie să investească în viitor, nu în trecut. Cel mai puternic instrument al artileriei de politici europene este bugetul. Acesta trebuie să se concentreze asupra provocărilor viitoare ce pot fi eliminate prin inovație și prin construirea unei infrastructuri eficiente și inteligente.

Modul în care o organizație strânge și cheltuie resursele financiare reprezintă un adevărat test pentru prioritățile sale. În

prezent, UE nu a reușit să treacă acest test. Europa nu va avea parte de siguranță și prosperitate pe viitor dacă nu corelează mai bine resursele sale cu provocările cu care se confruntă.

Revizuirea bugetară din 2008 ar trebui să schimbe simțitor direcția resurselor, lăsând pe planul secund menținerea siguranței alimentare și concentrându-se în principal asupra obținerii siguranței climatice și a celei energetice. Programele europene structurale ar trebui axate pe promovarea infrastructurii inteligente și a investițiilor cu impact redus asupra climei în statele membre mai sărace și pe gestionarea riscurilor ce afectează stabilitatea la granițele europene prin intermediul politicii de vecinătate.

Un buget UE cu priorități alese în mod inteligent ar trebui să stabilească standardele pe care să le urmeze statele membre în ceea ce privește cheltuielile publice. Bugetul trebuie conceput în așa fel încât să ofere noi oportunități de afaceri și pârgii pentru investițiile private mondiale în domeniul energiei curate, utilizării eficiente a resurselor și a infrastructurii inteligente. Un astfel de buget ar contribui la atingerea obiectivelor europene și ar fi un exemplu concret ce ilustrează avantajele acțiunilor comune ale UE, exercitând presiuni publice pozitive pentru realizarea de investiții durabile.

7 Luarea deciziilor corecte

Înainte de a se lua o decizie politică, aceasta ar trebui supusă votului public, deoarece fără acordul populației se pot realiza doar schimbări izolate. Europa nu va reuși să ia deciziile necesare pentru a garanta stabilitate și prosperitate pe viitor dacă nu găsește o modalitate de a le prezenta opiniei publice europene.

Într-o democrație europeană modernă, deciziile politice se iau alegând un partid pe baza programului de guvernare pe care îl prezintă. Rareori sunt aleși candidați ce nu fac parte dintr-un partid politic. Și, chiar mai rar se întâmplă ca o persoană care nu este membru al vreunui partid politic să obțină o funcție de guvernare. În consecință, singurele opțiuni politice pe care le au alegătorii sunt de fapt cele prezentate de partidele politice.

Partidele politice europene nu mai sunt ceea ce erau cândva. În Marea Britanie, la sfârșitul celui de-Al Doilea Război Mondial, aproximativ 6% din populație făcea parte dintr-un partid politic. În prezent, această cifră a scăzut la sub 2%, în timp ce în Franța este de aproximativ 1%. Apartenența la un partid politic este în zilele noastre diminuată și de orientarea cetățenilor spre organizații ecologiste sau de conservare a naturii.

Începând cu anii '90, întreaga Europă se confruntă cu aceeași realitate. În fiecare din democrațiile europene trainice, numărul membrilor partidelor politice se află în cădere liberă. Este un declin care a dus, în ultimul deceniu, la pierderea a peste unei treimi din membri de către marile partidele politice ale Europei. Această semnificativă criză a democrației reprezentative se datorează mai multor factori. Odată cu finele Războiului Rece, identitatea partidelor a devenit mai difuză. Presiunile vieții moderne nu lasă suficient timp cetățenilor pentru a se implica activ într-un partid. Comunicațiile moderne au camuflat granița dintre știri și divertisment, degradând discursul politic public.

Acești factori, dar și alții, au decuplat partidele politice de baza

societății. Prin urmare, liderii partidelor au pierdut nu doar o sursă precisă de informații legate de prioritățile electoratului, dar și un mijloc puternic de comunicare cu alegătorii. Datorită numărului redus de membri, tot mai pasivi, liderii sunt nevoiți să țină cont mai mult de sondajele de opinie și de focus grupuri în stabilirea priorităților partidului lor și să facă apel la mass-media pentru a transmite mesajul electoral. Aceste schimbări structurale ale mașinăriei democratice au condus la încadrarea discursurilor politice într-un populism efemer și au redus dorința și capacitatea partidelor politice de a aborda eficient probleme strategice.

Sunt puține șanse ca în secolul al XXI-lea să fim martorii revenirii în forță a partidelor politice cu numeroși membri sau ca partidele tradiționale, tot mai marginale, să poată oferi alegătorilor europeni opțiunile politice descrise mai sus care să le garanteze siguranță și prosperitate pe viitor. Instituțiile politice sunt supuse unei legi de fier a entropiei și dacă nu vor trece printr-un proces de restructurare, vor decădea.

Declinul continuu al partidelor și încrederea publică tot mai scăzută în instituțiile politice au dat naștere unui vacuum periculos. Dacă cetățenii europeni nu găsesc o nouă cale de a completa rolul partidelor cu noi forme de angajamente, siguranța lor viitoare va depinde de voința politică a liderilor naționali. Aceasta însă constituie o bază mult prea instabilă pentru un viitor durabil. Istoria Europei ne atenționează cu privire la dependența de anumite figuri carismatice care oferă soluții facile la probleme complexe.

Reînnoirea democrației europene este așadar vitală pentru a putea face față provocărilor secolului al XXI-lea. În ciuda eșecurilor înregistrate, partidele politice vor continua să fie principalul instrument de legitimizare a guvernelor și a deciziilor lor. Nemulțumirile generate de democrația contemporană nu reprezintă un argument forte pentru abandonarea acesteia. Dar, reprezintă un motiv să căutăm noi căi inovatoare de a-i consolida punctele tari și de a compensa unele dintre punctele sale slabe.

Revigorarea procesului decizional democratic al Europei trebuie realizată prin implicarea activă a cetățenilor. Noi mecanisme trebuie încorporate în actualul sistem de luare a deciziilor politice care să permită realizarea unor alegeri, să consolideze legitimitatea și responsabilizarea.

Instituțiile europene au putut fi create grație acceptării lor de către public. Realizat tot mai mult ca un proiect elitist și tehnocratic, procesul de integrare și de extindere a Uniunii Europene a generat tensiuni. În ultimii ani, generațiile mai tinere de cetățeni au căutat intens noi răspunsuri la întrebarea ce este Europa? Eșecul adoptării tratatului constituțional reprezintă un moment de răscruce, deoarece demonstrează că acordul dat de cetățenii europeni nu mai poate fi subînțeles, ci trebuie câștigat.

Investirea în inovații democratice

În lumina răspunsului negativ dat de francezi și olandezi în cadrul referendumului din 2005 și ca parte a 'perioadei de cugetare' a UE, 'Planul D' (pentru Democrație, Dialog și Dezbateri) al Comisiei Europene a creat importante noi oportunități de analiză a noi moduri de implicare a cetățenilor europeni în atingerea rezultatelor pe care trebuie să le obțină Europa în prezent. Prin 'Planul D' s-au alocat fonduri pentru o gamă largă de experimente deliberative ce trec de granițele statelor membre și unesc toți cetățenii în procese inovatoare. Aceste experimente oferă câteva idei inițiale privind modul în care poate contribui opinia publică la procesul decizional european. Cu toate acestea, dacă aceste tehnici nu vor fi integrate în instituțiile europene, există riscul ca ele să fie percepute ca un simplu mijloc de promovare a unei aparente participări.

Trebuie să ne concentrăm în mod serios asupra modului în care putem include cele mai bune dintre aceste noi abordări în viitorul proces decizional al UE deoarece pot completa rolul partidelor politice și pot contribui la conturarea contextului în care funcționează instituțiile și decidenții europeni.

UE nu ar trebui doar să imite procesele democratice ale statelor sale membre, adoptând o abordare democratică transnațională. Trebuie să înceapă să se gândească la modul în care pot fi implicați cetățenii europeni în acest proces decizional transnațional și la modul în care poate fi împuternicită de aceștia. Pentru punerea în practică a acestei idei, vor trebui investite importante resurse financiare și capital politic, iar Parlamentul European este cel mai potrivit pentru înaintarea acestei noi agende.

Primul pas ar fi investirea economiilor masive făcute prin renunțarea la naveta lunară a Parlamentului European de la Bruxelles la Strasbourg în dezvoltarea și aplicarea celor mai eficiente procese deliberative și participatorii ce se desfășoară la ora actuală în Europa. Dacă aceste abordări vor fi incluse în procesele instituționale, atunci randamentul investiției privind o mai bună legitimitate și o mai intensă implicare a cetățenilor va fi uriaș. Se va reuși chiar și întărirea legăturii dintre Parlamentul European și cetățenii pe care îi reprezintă.

Un buget european democratic

Totuși, provocarea politică nu se reduce doar la realizarea unei mai bune participări a cetățenilor la consultările tradiționale. Procesul decizional european trebuie să se conecteze la noua situație generată de interdependența globală.

Cea mai bună dovadă a seriozității unei instituții o reprezintă modul în care strânge și cheltuie fonduri. Actualul buget UE a eșuat în ambele sensuri – instituțiile UE nu răspund direct de strângerea fondurilor iar procesele de concepere a bugetelor anterioare nu au reflectat prioritățile cetățenilor. De prea multe ori, stabilirea bugetului este un exercițiu ce apără tranzacțiile politice istorice dintre diferite interese financiare ale statelor membre și nu realizează o distribuție a resurselor în funcție de provocările cu care se confruntă Europa. Bugetul reflectă trocul politic arhaic, nu prioritățile politice viitoare.

Pentru a evita această trădare continuă a intereselor cetățenilor, cetățenii înșiși trebuie să definească contextul politic în care se vor

stabili viitoarele bugete ale UE. Revizuirea bugetului planificată pentru 2008-2009 trebuie așadar să includă un proces participativ de bugetare, care să cuprindă toți cetățenii UE.

Cetățenii ar trebui să înceapă să își aducă contribuția la acest proces încă din 2007, printr-o serie de activități deliberative paneuropene care să identifice prioritățile cetățenilor cu privire la cheltuielile UE și să ofere decidenților o idee inițială cu privire la spijinul public acordat anumitor acțiuni ale UE. Comisia Europeană ar trebui să includă aceste păreri în procesul de revizuire a bugetului Uniunii Europene și să obțină pe cale deliberativă alte informații legate de diferite preocupări ale cetățenilor.

Apoi, în ziua alegerilor pentru Parlamentul European din iunie 2009, toți alegătorii ar trebui să aibă posibilitatea de a a-și exprima opinia legată de propunerile de revizuire a bugetului, ierarhizând cheltuielile UE în funcție de preferințele lor. Acest referendum ar trebui să se concentreze asupra aspectelor ce au un impact financiar direct asupra regiunii sau statului membru în care trăiesc și a politicilor referitoare la rolul UE pe plan mondial. Rezultatele ar trebui raportate pe regiuni electorale și state membre, dar și ca medie europeană.

Membrii Parlamentului European aleși în acea zi ar trebui să își asume responsabilitatea de a-i implica pe alegători în ulterioare discuții din cadrul instituțiilor UE pentru a continua conturarea bugetului UE. Oficialii și liderii politici ai statelor membre vor trebui să își justifice poziția de negociere în lumina acestor preferințe exprimate de cetățeni. Parlamentul European trebuie să acționeze în numele cetățenilor pentru a se asigura că revizuirea bugetului Uniunii reflectă doleanțele acestora și adaugă valoare cooperării europene. Parlamentul trebuie de asemenea să joace un rol de moderator între instituții și cetățeni în toate exercițiile de bugetare viitoare ale UE.

Implicarea directă a cetățenilor europeni în revizuirea bugetului ar reprezenta cea mai concretă și mai însemnată extindere a participării cetățenilor la democrația europeană. De asemenea,

ar demonstra cu adevărat că instituțiile europene răspund în fața cetățenilor.

8 Concluzii

Mesajul transmis prin această broșură este următorul: Europa trebuie să își păstreze elanul dezvoltării pentru a reuși să răspundă nevoii de siguranță și de prosperitate a cetățenilor săi în secolul al XXI-lea. Ceea ce a fost un cerc virtuos de succese și capacități crescânde se va transforma foarte repede într-un cerc vicios al eșecului și declinului. Destinul nostru și noi înșine ne reflectăm în oglinda unei lumi tot mai interdependente și trebuie să ne organizăm pentru a juca un rol principal în conturarea viitorului acestei lumi. Putem foarte bine să întoarcem spatele provocărilor aduse de secolul al XXI-lea și să ne bucurăm de confortul iluzoriu oferit de populismul naționalist.

Dar, această situație nu este inevitabilă. Europa deține resursele economice, coeziunea socială și organizarea politică care îi permit să coordoneze la nivel mondial tranziția necesară spre o dezvoltare durabilă, fără de care nu putem avea parte de siguranță și prosperitate.

Europa are nevoie de o perspectivă modernă pentru cetățenii săi, construită pe o viziune clară a locului său în lume, și trebuie să devină o pionieră a tranziției globale spre dezvoltarea durabilă. Aceasta trebuie să se reflecte în politicile noastre, în legile noastre, în modul în care strângem și cheltuim fonduri și, în timp, în ceea ce înseamnă să fi european. Trebuie să demonstrăm tuturor că un proiect european reînnoit poate oferi un nou mod de gândire politică în cadrul dezbaterilor privind competitivitatea, reforma și modelul social european și, în consecință, poate răspunde preocupărilor stringente ale alegătorilor și contribuabililor europeni.

A sosit momentul ca Europa să preia frâiele propriului său destin. Va fi nevoie de o serie de decizii politice foarte diferite de cele actuale. Trebuie să deschidem calea democrației pe care cetățenii Europei să meargă cu convingere.